

Specijalni
novogodišnji
dodatak

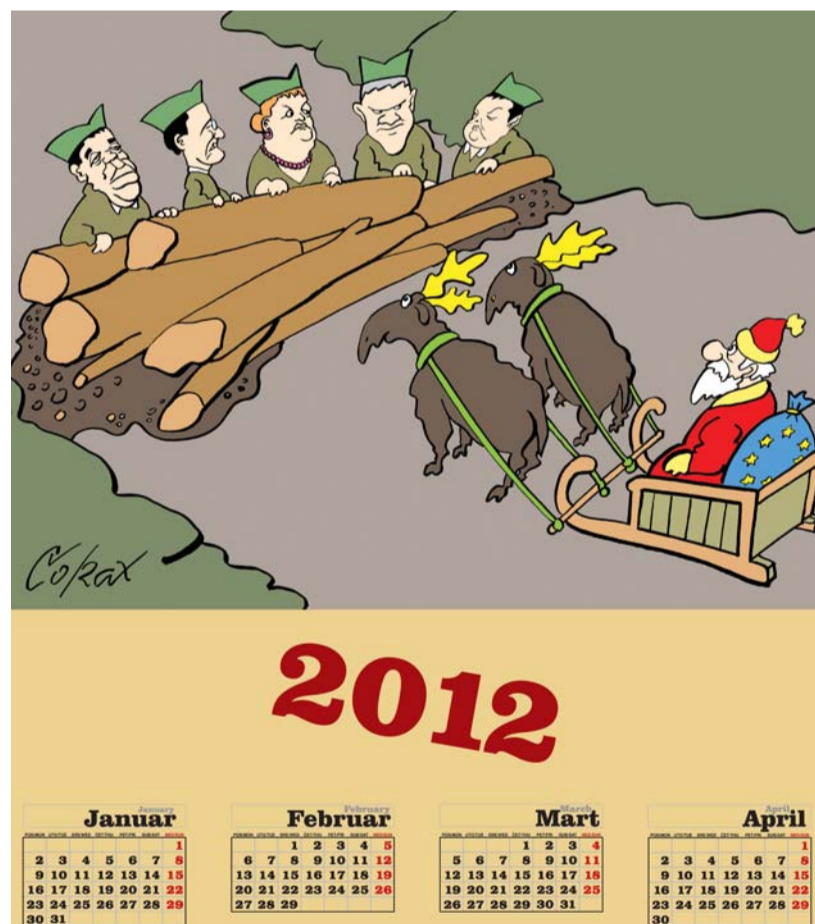
Biti broj Jedan

BRIGA broj jedan: SIROMAŠTVO / Kristin Lagard. **USPEH broj jedan:** DRAGINJA ĐURIĆ. **SAVET broj jedan:** SVETSKE FINANSIJE / Džordž Soros. **OPONENT broj jedan:** SVETSKA EKONOMIJA / Džozef Stiglic. **LICE broj jedan:** BORKO STEFANOVIĆ. **TEMA broj jedan:** REZOLUCIJA 1244. **TAJNA broj jedan:** KUMANOVSKI SPORAZUM. **REČ broj jedan:** CRVEN BAN. **GODIŠNJICA broj jedan:** MILOVAN ĐILAS I NOVA KLASA. **SPOT broj jedan:** GIRL PANIC. **SUSED broj jedan:** VARLJIVA KOSOVSKA POLITIKA HRVATSKE

PIŠU: Nikola Tomić, Jasmina Lukač, Aleksandar Roknić, Svetislav Basara, Bogdan Tirnanić, Tomislav Marković / BETON, Sava Dautović, Marija Stojanović, Zoran Panović, Radivoj Cvetičanin

KORAKSOV KALENDAR

strane XIV-XIX

Oglasili su se u ovom četvorobroju:

Termoelektrana Nikola Tesla, Telekom, Simpo, Delta, Transnafta, Agent plus, Elektroprivreda Srbije, Imlek, Službeni glasnik, Zavod za udžbenike, Agencija za mirno rešavanje sporova, Turistička organizacija Vojvodine, Fond za otvoreno društvo, Reservoir Capital Corp., PTT, Dunav osiguranje, AVIA, Alpha bank, Univerzitet Singidunum, AMS osiguranje, Elektrovojvodina, Hemofarm, ITS, Bošnjački, Novosadska toplana, opštine Jagodina i Surdulica, Termoelektrane i kopovi Kostolac.

Želimo im srećnu Novu godinu

POPUST DO

-40%

PROGRAM

2011

www.simp.rs

AKCIJA TRAJE DO 31. JANUARA ILI DOK TRAJU ZALIHE

EKSKLUZIVNO U DANASU

SIROMAŠNI SVET

Treći put u periodu od pet godina najsiromašnijim zemljama sveta preti opasnost da budu pogođene krizom koju nisu uzrokovale - zbog očekivanog privrednog pada izazvanog finansijskim previranjem u najrazvijenijim svetskim ekonomijama. Pošto su doživele šok u vezi s hranom i gorivom 2007-2008. i globalnu finansijsku krizu koja je usledila, siromašne države se 2012. mogu suočiti s još većim nevoljama. A imajući u vidu međuzavisnost globalizovanog sveta današnjice, nevolje siromašnih zemalja svakako će imati nepovoljne posledice po sve - i bogate i siromašne.

U jeku globalne krize 2009, mnoge siromašne države doživele su usporavanje rasta obeleženo padom izvoza, manjim novčanim pošiljkama ljudi na radu u inostranstvu i smanjenim stranim investicijama. Socijalne posledice bile su teške - Svetska banka procenjuje da je krajem 2010. u ekstremnom siromaštvu živelo dodatnih 64 miliona ljudi.

Ipak, moglo je biti i gore. Zahvaljujući vrlo poboljšanom programskom učinku u prethodnoj deceniji, siromašne države su u krizu ušle daleko spremnije da izdrže potrebe nego u prošlosti. Imale su manje fiskalne deficite i deficite tekućeg računa, manju inflaciju, veće međunarodne rezerve i, delom zbog oprosta dugova, manja dužnička opterećenja.

Kao rezultat toga, većina zemalja mogla je da održi ili čak poveća potrošnju uprkos nižim prihodima i dopusti povećanje fiskalnih deficita. To je podstaklo ekonomski rast i uvećalo izdatke za rizične investicije i socijalne programe za ublažavanje teškoća s kojima se suočavaju najsiromašniji. Takođe, pad je bio relativno kratak, delom kao rezultat veće otvorenosti za svetsku trgovinu koju su države s manjim prihodima usvojile u protekloj deceniji.

Ali te zemlje su još izuzetno ranjive. Veliki broj njih nije imao dovoljno vremena da ponovo izgradi programsku zaštitu koja im je toliko dobro služila. U fiskalnom arsenalu ostalo je manje rezervacije, deficit tekućeg računa raste, rezerve se smanjuju, a nivoi zaduženosti u pojedinim zemljama značajno rastu. Staviše, budući da se napredne ekonomije suočavaju s budžetskim pritislima, inostrana pomoć jedno vreme može biti znatno ograničena. Pod takvim okolnostima, uopšte nije izvesno da će siromašne države imati pristup novom finansiranju pod povoljnim uslovima.

Kao rezultat, novi globalni pad žestoko će pogoditi siromašne države. Simulacije Međunarodnog monetarnog fonda ukazuju da bi pad globalnog rasta za 1,5 odsto, zbog uticaja koji to ima na trgovinu i finansijske tokove, samo tokom 2012. mogao stvoriti jaz od 27 milijardi dolara u spoljnom finansiranju.

To bi u siromaštvo gurnulo još 23 miliona ljudi, od kojih je većina u podsaharskoj Africi i Aziji. Šta te zemlje mogu učiniti da sebi pomognu? Mogućnosti za fiskalne podstacaje su ograničenije nego 2009, ali države s dovoljno fiskalnog prostora i dostupnim finansijskim sredstvima treba da održe nivo potrošnje i očuvaju važne socijalne programe i programe infrastrukture. Države s umerenom inflacijom mogu biti samouverenije s monetarnom politikom i politikom deviznog kursa.

Glavni prioritet u 2012. i godinama koje slede mora biti uspostavljanje veće otpornosti na potrese. Siromašne države treba da podstaknu svoje osnovne prihode da bi umanjile zavisnost od spoljnih finansijskih izvora i istovremeno povećaju efikasnost potrošnje. Poboljšanje opsega i mreža socijalne bezbednosti će biti od velikog značaja kad se radi o zaštiti najsiromašnijih u slučaju daljeg privrednog sunovrata. Neke zemlje, među njima Jermenija, Burkina Faso, Sijera Leone, Gana i Kenija, već su napravile značajne korake u tom pravcu i uvele ciljne programe vaučera za hranu, materinske i porodične beneficije, socijalne usluge u školama i uslovljene šeme transfera gotovine za pomoć najugroženijim grupama kao što su siročad.

Dugoročno gledano, siromašne države će profitirati ako prošire svoju privredu i izbegavaju preteranu zavisnost od nekolicine proizvođača i trgovinskih partnera. Raznovrsnije privrede će verovatno doneti i inkluzivniji rast - rast koji stvara radna mesta za više ljudi i koji šire raspoređuje svoje dobiti. Da bi unapredile izgled za dugoročni rast i produktivnost, države s niskim prihodima takođe će morati da ispune ogromne infrastrukturne potrebe, naročito u domenu proizvodnje električne energije i transporta.

Šta mi možemo učiniti da bismo pomogli? MMF je spreman da pomogne i pruži strateške savete, finansijsku podršku i tehničku pomoć. Povećali smo naše kapacitete za davanje uslovnih zajmova na 17 milijardi dolara do 2014. i udvostručili količine koje države mogu da povuku. Takođe smo na nulu smanjili kamatne stope na sve uslovne pozajmice za 2012. Instrumente za pozajmljivanje smo učinili fleksibilnijim, tako da finansijska podrška može brzo da stigne do naših članica, ostavljajući dovoljno prostora za potrošnju koja je visoki prioritet da bi se podstakao rast i zaštitili najugroženiji.

Konačno, najbolji način na koji međunarodna zajednica može pomoći zemljama s niskim prihodima jeste da razvijene ekonomije dovedu svoje kuće u red i obnove snažan i održiv globalni rast. To će pomoći da siromašne države ostanu na putu na kojem će moći da konsoliduju i prošire impresivna dostignuća iz protekle decenije.

Autorka je izvršna direktorka Međunarodnog monetarnog fonda

piše Radivoj Cvetičanin

DRAGINJA ĐURIĆ

Ubankarstvu, ono što je neumoljivo je rezultat. Tako je nekako u jednoj prilici govorila Draginja Đurić. Napravila je, zapravo, sliku tzv. magičnog trougla bankarstva: ciljevi, budžet, rezultat. Pazite sad kako ta maksimska zvuči kad se pogleda iz perspektive njenoga slučaja: njena je banka - Inteza - prva u Srbiji; prvi čovek te prve banke - Draginja Đurić - prvi je bankar države; i, k svemu tome, prvi je ne samo ove nego i prošlih sedam godina uzastopno.

Ove činjenice preuzimamo dakako od merodavnih za to od nas. Ti isti kažu - raspitali smo se - da je to jedinstven rezultat u istoriji naše industrije finansija; onaj, dakako, *neumljivi* rezultat o kojem je kao o alfi i omegi svega, u citatu iz prve rečenice ovoga teksta, pričala upravo Draginja Đurić. Nju su i novinari ekonomskih rubrika akklamirali kao prvu, sad već ne jedne godine nego decaenije. Taj svet naših kolega često zna biti velikodušan prema akterima iz svoga radnog područja, ali treba mu ovde verovati: nije imao izbora, šefica Inteze suverena je u svim bitnim reperima svoje službe. Gde li bi je, pak, Mita Boarov stavio u odnosu na njegove *apostole srpskih finansija*? Videće se, svakako, jednog dana. Draginja Đurić još uvek, međutim, piše svoju istoriju, pa ni put u ono društvo Laze Pačua, recimo - ako joj je do toga - za nju ne bi trebao biti zatvoren.

Ovo su, svakako, zvezdani časovi junakinje ove naše priče. Pančevo, u kojem je učila gimnaziju, i radila neku deceniju i po, proglasilo ju je zaslužnom građankom. Ona nije u dobu da joj se podižu spomenici, pa ipak: priča o ponosu koji je osećala kad je se grad njene mladosti setio na taj način. Ili, italijanski predsednik Napolitano: bio je brži od predsednika Srbije, odlikovao ju je tu nedavno Ordenom zahvalnosti. Inteza je talijanska velika marka, a Dra-

ginja Đurić vodi još i talijansko-srpski poslovni savet. Ona odlikovanje razume kao čast, ali i kao obavezu, tako zapravo razume svako priznanje koje joj dode. I tu je negde njena *filozofija uspeha*. Ovakom kakom tu filozofiju predstavljamo, međutim, na opasnoj je ivici fraze. Ali - ako ova ženu iole bolje upoznate - dodemo vam dobri da je na savim suprotnoj strani od toga. Prvo, drži, uspeha nema u narcizmu, ona misli da je uspeha tek kad je uspeha banka. Nema nje bez banke! Dodaje, uvek kad je ističu, kraj svog imena i svoj uglavnom mladi tim, i gledaće onda, uvek, da razuveri one koji misle da je i to poza, i opšte mesto zapadnog korporativnog stila. A potom će, kao finale, ispostaviti stav da su priznanja samo mrtav kapital - dakle, ono nešto što je najcrnije u zanatu bankara - ako nisu izazov za novekorake. Tako je otrpili i govorila u italijanskoj ambasadi kad je primala orden: da tek sad ima da radi na razvijanju odnosa dve nacije, i to - kako je kazala - *u svim njihovim aspektima*. Nešto što bi mnogima ličilo na kraj njoj je tek početak.

Ali, kad smo se sad u utorak poslednji put sreli, ova njena *prva mesta* nisu joj bila najvažnija vest. Nema govora o tome da ih bagatelise, niti je stvar bila u tome što misli da se ovde kod nas „uspeh još uvek smatra muškom disciplinom“. Ta *važna vest* koju je htela da podeli sa nama je bila trašna od sto trideset miliona evra koju je majka Inteza iz Italije upravo uputila ćerci Intezi u Srbiju. Dokapitalizacija, nije bail-out! I nije prvi put. Ako je nekog iznenađena sada i bilo, ono je možda moglo dolaziti otud što se same italijanske finansije ne nalaze u najboljoj kondiciji. Misli, međutim, da je centrala demonstrirala poverenje u ovo područje („posvećenost tržištu Srbije“), i ispoljila svoja racionalna očekivanja. Novac koji je stigao dalje uvećava kreditni potencijal

“

POZIVA SE NA ŠERBEDŽIJU I NJEGOVU KNJIGU SEČANJA DO POSLEDNJEG DAHA, POZIVA SE NA NJEGA BAŠ ZBOG SMISLA TOGA NASLOVA. TERATI NEŠTO DO KRAJA, KATKAD MOŽDA I TVRDOGLAVO, ALI BITI UPORAN, NE KOLEBATI SE, NE ODUSTAJATI. TU JE NEGDE SAM NJEN KARAKTER

dobrote lišena je dubljeg smisla

Pod njenom direkcijom njena banka pri ruci je onima koji leče, obrazuju, kulturno uzdižu: Draginja Đurić (levo) i Tatjana Tadić, na nedavnom otvaranju dečijeg kardiološkog odeljenja u Tirsovoj

banke, i mogućnosti da se finansira oporavak ovdašnje ekonomije. To je polje u kojem se Draginja Đurić rado kreće. Možda je prva tema koje smo se u spomenuti utorak bili dotakli bila *zabrinutost ljudi*. Da li i vi primećujete to na licima, pitala nas je. Kao da se nalazimo u nekom bezizlazu, dodala bi.

To je nešto što se kosi sa njenim principom *pozitivnog aktivizma*. Ne sme ti proći dan da ne pokušas da uradiš nešto, da ne pokušas da napraviš pomak napred. Njen apetit za rad je enorman. Ti nikad nemaš vremena, prenosi nam da joj stižu prijateljski prekori, tu i tamo. Ako nešto u životu ne podnosi, kaže da ne podnosi neradnike. Ne svodi, naravno, uzroke naše krize na to, ali svako mora dati sve od sebe. Njoj nije važno ko je šta, svaka je profesija važna i dobra ako se praktikuje punim plućima. Samo joj odnos prema radu određuje vrednost poziva, ništa drugo.

Poziva se na Šerbedžiju, a mogla je i na Godara od koga je Šerbedžija pozajmio naslov za svoju knjigu sećanja *Do poslednjeg daha*, po-

ziva se na njega baš zbog smisla toga naslova. Terati nešto do kraja, katkad možda i tvrdo glavo, ali biti uporan, ne kolebati se, ne odustajati. Tu je negde sam njen karakter.

U biografiji ove uspešne žene ne vide se ni drame ni lomovi. Ko toga nema, da ne budemo pogrešno shvaćeni, ali Draginja Đurić ipak ima baš *strogo kontrolisanu karijeru*.

Uđite makar dijagonalno na tridesetak hiljada jedinica na internetu o njoj: nema loše reči! U narodu u kojem je tuđi uspeh nešto što se teško podnosi, takav rezultat je malo čudo. I, još k tome, u narodu u kojem je bankarstvo samo druga reč za lihtarstvo. Draginja Đurić je, na protiv, popularna, o nju se otimaju, vuku je za rukav. (Vuku je za njen omiljeni Koko Šanel, da kažemo malo vrednije). Delom je to nesumnjivo zbog novca kojim upravlja. Ali, njena harizma teško da može počivati samo na toj šestini ukupnog bankarskog kapitala Srbije, koji se može kretati tek sa njenim potpisom, ma koliko ogroman on objektivno bio. Mora da ima - kažimo to ekonomskim rečnikom - i neka do-

data vrednost. Ona zato, zapravo, često funkcioniše samo kao ime: dovoljno je, naime, i u vrlo širokoj a ne samo posvećenoj javnosti kazati Draginja, da bi se znalo na koga se ta reč odnosi. Nema zapravo druge Draginje do Draginje Đurić. Neretko, od njenih aficionadosa čuče: *Draginja boginja!* Koliko smo razumeli, njoj do takvih oblika divljenja nimalo nije stalo. Pripadati običnom svetu rada i stvaranja, samo to je ono gde se oseća sasvim komforno, gde se izgleda nikad neće osećati neprijatno.

Draginja Đurić nije, međutim, osoba jedne geografije, jednog poteza, jedne opcije. Rođena u vrličkom kraju srpske Dalmacije, odrasla u Banatu, sazrela u Beogradu, sa poslom jednom nogom u Milanu, sa srcem u Njujorku, ona je odsvakud uzela ponešto, i vratila bi svakom ponešto. Moć bez dobrote lišena je dubljeg smisla, tvrdi je ona u tom svom uverenju. Kad se pre neku godinu pojavila kao promoter Rokfelerovih memoara, više nego za njegovo bogatstvo izražavala je divljenje za njegovu filantropiju. I to je - filantropija - postala vrlo naglašena linija

njenog života. Nije to, naravno, počelo sa Rokfelerom, i sad joj *greje dušu* prisjećanje na onu skoro neopisivu sreću koju je proizvela kad je jedared, davno, pomogla odlazak jedne devojke na studije, u inostranstvo. Platila je put, ali baš to je bila karika koja je nedostajala. Pod njenom direkcijom njena banka pri ruci je onima koji leče, obrazuju, kulturno uzdižu.

Moraš uvek misliti na onog koji nema, kaže krajnje jednostavno. Opisuje oca koji je najbolje u kući uvek ostavljao za gosta, i delio sa drugim. U iskustvu njene šire porodice, takođe, postoje tačke iz kojih je to mogla da vidi, kako je i imati i nemati. Nama još uvek nedostaje *kultura filantropije* i solidarnosti, kaže, i otud podrojenja i sumnjičavosti kad čovek pritrči da pomogne. Ona zna to da je lažna dobrota gora od najtvrdog srca.

I za kraj. Vudro Vilson je govorio: Tu i tamo ljudi me zovu idealistom. U redu, tako znam da sam Amerikanac. Draginja Đurić mogla bi da napravi parafrazu, zato smo se i pozvali na Vilsona: Tu i tamo, ljudi me zovu idealistom. U redu, tako znam da sam čovek.

www.transnafta.rs

SREĆNI NOVOGODIŠNJI I BOŽIĆNI PRAZNICI

DELTA HOLDING

www.deltaholding.rs

NEMAČKA JE CENTAR FISKALNOG KONZERVATIVIZMA

Sumnje u vezi s državnim dugovima u Evropi vrtele su se oko evra do te mere da se sada postavlja pitanje da li jedinstvena valuta može da opstane. Ali, evro je od samog početka bio nepotpuna valuta. Ugovorom iz Mاستrihta osnovana je monetarna unija bez političke unije - zajednička centralna banka, ali ne i zajedničko ministarstvo finansija. Njeni su tvorci bili svesni ovog nedostatka, ali su ostale mane njihove koncepcije došle do izražaja tek nakon kraha 2008.

Teška ekonomska situacija u kojoj se 2011. našao veći deo bogatog sveta nije bila samo rezultat bezličnih ekonomskih sila, već je uglavnom bila stvorena politikom koju su vodili ili nisu vodili svetski lideri. Zapravo, upadljivo je bilo da je preovladalo u prvoj fazi finansijske krize što je izbio 2008. i kulminiralo spasilačkim paketom od bilion dolara pripremljenog za samit G-20 u Londonu u aprilu 2009, davno je iščezlo. Birokratske unutrašnje borbe i zablude sada su sve intenzivnije.

Što je još gore, političke nesuglasice nastaju manje-više po nacionalnim linijama. Centar fiskalnog konzervativizma jeste Nemačka, dok anglosaksonske zemlje još privlači Džon Mejnard Kejns. Ta podela ozbiljno komplikuje stvari jer je potrebna bliska međunarodna saradnja da bi se ispravile globalne neravnoteže koje su i dalje u korenu krize.

Sumnje u vezi s državnim dugovima u Evropi vrtele su se oko evra do te mere da se sada postavlja pitanje da li jedinstvena valuta može da opstane. Ali, evro je od samog početka bio nepotpuna valuta. Ugovorom iz Mاستrihta osnovana je monetarna unija bez političke unije - zajednička centralna banka, ali ne i zajedničko ministarstvo finansija. Njeni su tvorci bili svesni ovog nedostatka, ali su ostale mane njihove koncepcije došle do izražaja tek nakon kraha 2008.

Evro je uspostavljen na osnovu pretpostavke da tržišta treba da koriguju sopstvena preokračanja i da neravnoteže nastaju samo u javnom sektoru. Kako se ispostavilo, neke od najvećih neravnoteža koje su podstakle aktuelnu krizu pojavile su se u privatnom sektoru - a za to je na indirektni način bilo odgovorno uvođenje evra.

Naročito se državni dug u evrozoni smatrao bezopasnim - banke su samo morale da održavaju minimalne rezerve u odnosu na obveznice država-članica, koje je Evropska centralna banka prihvatila pod podjednakim uslovima na svom „diskontnom šalteru“. Države članice mogle su da pozajmljuju po praktično istim kamatnim stopama kao Nemačka, a banke su bile zadovoljne što zarađuju malo više tako što jačaju svoj bilans stanja nacionalnim dugom slabijih ekonomija evrozone.

Tako, na primer, evropske banke drže više od bilion evra (1,3 biliona dolara) duga Španije, a nemačke i francuske banke drže više od polovine te sume.

Umesto konvergenције propisane Ugovorom iz Mاستrihta, radikalno sužavanje diferencijala kamatnih stopa uzrokovalo je razlike u ekonomskom učinku. Zemlje poput Španije, Grčke i Irske stvorile su kreditne mehure, brže su se razvijale i pravile trgovinske deficite s ostatkom evrozone, dok je Nemačka, opterećena troškovima ponovnog

ujedinjenja, zauzimala troškove radne snage, postala konkurentnija i ostvarila hronični trgovinski sufit.

Konvergenција kamatnih stopa propala je kada je novoizabrana vlada u Grčkoj otkrila da je deficit koji je napravila prethodna vlada mnogo veći od onog koji je bio prijavljen. Evropske vlasti sporo su reagovale jer su države članice zauzele veoma različite stavove.

Istraumirana vrtoglavom inflacijom dvadesetih godina prošlog veka i njenim strašnim

posledicama, Nemačka se nepokolebljivo suprotstavila bilo kakvom paketu pomoći. Šta više, približavala se izbornom krugu, što je učvrstilo njen rigidni stav. Nemački lideri insistirali su na uvođenju kaznenih kamata za pružanje paketa pomoći, kriza se produbljivala, a troškovi spasavanja i dalje su rasli.

Pošto je nemogućnost štampanja sopstvenog novca praktično dovela države članice evrozone u položaj manje razvijenih zemalja koje moraju da uzimaju zajmove u stranju valuti, premije rizika su se, shodno tome, povećale. Vlasti nisu imale rešenje, pa su nastavile istim putem, što je pristup koji obično daje rezultate, jer je probleme lakše rešiti kada se smire tržišta. Međutim, u ovom slučaju kriza se produbljivala i vlasti su sletele s puta kad je Ustavni sud Nemačke odbacio dodatne garancije van okvira Evropskog fonda za finansijsku stabilnost (EFSF) bez pristanka Bundestaga.

Na samitu Evropske unije u Briselu 9. decembra države članice su se dogovorile da osnuju čvrstu fiskalnu uniju. Međutim, u vreme kad je doneta ta odluka, to više nije bilo dovoljno da bi se uspostavila kontrola nad finansijskom krizom.

Merama koje je uvela ECB postignut je uspeh kada je reč o umanjenju problema likvidnosti banaka, ali ništa nije preduzeto da se smanje velike premije rizika za vladine obveznice. Pošto su premije u bliskoj vezi s manjkom kapitala u bankama, polovično rešenje nije dovoljno dobro. Ukoliko se državni dugovi ostatka evrozone sukcesivno ne zaštite, grčki neuspeh u otplati dugova mogao bi da uzrokuje propast globalnog finansijskog sistema.

Čak i kada bi se jedna takva noćna mora sprečila u 2012, samit je posejao seme budućih konflikata u vezi s pojavom Evrope "s dve brzine" i pogrešne ekonomske doktrine koja će voditi predloženi fiskalni pakt evrozone. Nametanjem strogih mera štednje u periodu kad raste stopa nezaposlenosti, ta doktrina preći da gurne evrozonu u začaranu deflacionu spiralu dugova iz koje će se teško izvuci.

Autor je predsednik Soros fond menadžmenta i Instituta otvoreno društvo

Copyright: Project Syndicate, 2011.
www.project-syndicate.org

Danas ima pravo ekskluzivnog objavljivanja u Srbiji

EKSKLUZIVNO U DANASU

Foto: Bepi

**Evropska
godina
neodlučnosti**

SRB I.JA

Opcije 2012
Srbija 2011 AD

hammer

EKSKLUZIVNO U DANASU

No 1

oponent

Džozef Stiglic

Foto: Reuters

PESIMIZAM

Neko je nedavno duhovito rekao da je najbolja stvar u vezi s 2011. to što je verovatno bila bolja od 2012. U tom kontekstu, mada je politički zastoj u Americi izazivao veliku zabrinutost, moglo se dogoditi nešto gore i za Ameriku, i za svet: republikanci su mogli da nametnu svoj program štednje i preraspodele bogatima. Automatski rezovi neće biti sprovedeni do 2013, što znači da će ekonomija u 2012. biti pošteđena, ali u maloj meri.

Dve pozitivnije opaske o 2011: Stiće se utisak da je Amerika konačno postala svesna ogromnog jaza između bogatih i ostalih – između onih jedan odstoj koji su na vrhu i svih ostalih. A protesti koje su predvodili mladi, od Arapskog proleća do „ogorčenih“ u Španiji i „okupatora“ Volstrita, jasno su pokazali da ima nešto vrlo loše u kapitalističkom sistemu.

Verovatno je, ipak, da će ekonomski i politički problemi koji su bili tako očigledni u SAD i Evropi tokom 2011 - i koji su dosad bili izuzetno loše rešavani - u 2012. biti samo pogoršani. Svaka prognoza za narednu godinu zavisi, više nego što je to uobičajeno, od politike - od rasplesa političkog zastoja u SAD i od sposobnosti evropskih lidera da odgovore na krizu evra. Ekonomske prognoze su dovoljno teške, ali, kad je reč o političkim prognozama, naše su kristalne kugle još maglovitije. Ipak, evo moje najbolje prognoze.

Evropski lideri neprestano izražavaju svoju posvećenost spasavanju evra, ali oni koji su to mogli neprestano ponavljaju da su rešeni da ne učine ono što je potrebno. Shvatili su da će štednja značiti sporiji rast - zaista, recesija je sve izvesnija - i da oslabljene države evrozone bez rasta neće moći da se izbore s dugovima. Ali, nisu učinili ništa da podstaknu rast. Oni se nalaze na smrtonosnoj spirali.

Jedina stvar koja spasava evro u kratkom roku jeste odluka Evropske centralne banke o kupovini državnih obveznica, čime je sprečeno povećanje kamatnih stopa. Dopadalo se to nekom ili ne, ECB delotvorno finansira državu. Nemačkim liderima to nije bilo po volji, a ECB se osećala nelagodno, zbog čega je ograničila svoje kupovine i rekla da bi evro trebalo da spasu politički lideri, a ne centralni bankari.

No, politička je reakcija, najblaže govoreći, bila slaba i zakasnela. Najzvučniji scenario je uglavnom isti: štednja, slabljenje ekonomija, povećanje nezaposlenosti i dugotrajni deficit, dok evropski lideri čine najmanje moguće da privremeno zauzdaju krizu. Ukratko: još meteža.

Dan za svođenje računa - kad se evro raspadne ili Evropa preduzme neku konačnu akciju zahvaljujući kojoj će jedinstvena valuta moći da funkcioniše - možda će doći 2012, ali će evropski lideri verovatno učiniti sve da odlože taj dan. Trpeće Evropa, kao i ostatak sveta.

Sjedinjene Države su se nadale da će oporavak ostvariti izvozom, ali imajući u vidu sporiji ekonomski rast u Evropi, njihovom najvećem kupcu (i ometanje rasta u većini ostalih delova sveta), to je neizvesno. A, pošto najgore posledice smanjivanja potrošnje potencijalno tek slede, zastoj - i inat republikanaca - mogu značiti da smanjenje poreza na zarade koje je osmislila

Obamina administracija neće biti produženo, što će dodatno oslabiti potrošnju domaćinstava.

Sve to, u kombinaciji sa smanjenjima na državnom i lokalnom nivou, znači da će se prvi realni pokazatelji uticaja stroge štednje pojaviti 2012. (Već sada, iako je u javnom sektoru 700.000 manje zaposlenih nego pre krize, vlada, umesto da deluje kontraktilno, kako bi nadomestila slabu potražnju, deluje prociklično, čime pogoršava ekonomske probleme.) U međuvremenu, posledice nemoći da se uhvati u koštac s krizom u sektoru nekretnina - koja je gotovo izazvala krah finansijskih tržišta 2008 - i dalje se osećaju: dalji pad cena nekretnina, još više zaplena imovine i stoga još veći pritisak na američka domaćinstva.

Ni jedna ni druga politička partija u SAD izgleda nije voljna da se suoči s činjenicom da popravka bankarskog sistema, iako neophodna, nije bila dovoljna da se ponovo uspostavi zdrava ekonomija (ili da finansijski sistem u stvari nikad nije bio popravljen). Američka ekonomija je pre krize veštački održavana u životu zahvaljujući mehuru nekretnina, što je dovelo do neodržive potrošnje. Nema povratka na 2007.

Ali, nijedna stranka nije spremna da prizna šta je zbilja loše, ili da osmisli agendu za izlečenje glavnih bolesti. Otrcane fraze i placebo - monotoni pozivi na otvaranje novih radnih mesta, fiskalnu disciplinu, uvođenje reda u programe za ostvarivanje prava, i tako dalje - obeležice predizbornu kampanju u Americi naredne godine. Nijedna strana neće predstaviti program za rekonstrukciju ekonomije i smanjenje nejednakosti koje umanjuje snagu države.

Veliki sam kritičar tržišta, ali čak i učesnici na američkom tržištu sada opažaju da politički lideri nisu dorasli svom zadatku. Ako su investitori tokom devedesetih patili od iracionalnog entuzijazma, naredne godine će verovatno patiti od racionalnog pesimizma. Uostalom, Amerikanci će morati da biraju između lidera koji je dokazao da ne može da izbavi SAD iz ekonomskog gliba i jednog koji još nije dokazao da je nesposoban da to učini - ali koji može da učini situaciju još gorom primenom politike kojom se povećava nejednakost i smanjuje rast.

Nadam se da će događaji pokazati da grešim i da će se ispostaviti da je moj pesimizam preteran. Ali, bojim se da su rizici sve veći. Zaista, može se ispostaviti da će 2012. biti godina u kojoj će eksperiment s evrom, kulminacija pedesetogodišnjeg procesa ekonomske i političke integracije u Evropi, biti okončan.

U tom smislu, umesto da donese toliko željeni kraj velike recesije iz 2008, sunovrata koji traje suviše dugo i izazvao je mnogo patnje, 2012. može označiti početak nove i zastrošujuće faze u najveći ekonomskoj neđači koja je zadesila svet u protekle tri četvrtine veka.

Autor je profesor na Univerzitetu Kolumbija, dobitnik Nobelove nagrade za ekonomiju i napisao je knjigu Slobodan pad: Slobodna tržišta i potonuce svetske ekonomije

Iz Brisela sa Tadićem

prvi SMS intervju sa
Borkom
Stefanovićem

PREDSEDNIKA TADIĆA I PREMIJERA CVETKOVIĆA SMATRAM ŠADA SVOJIM ŠEFOVIMA

piše Nikola Tomić

26. decembar

● Jeste li do sada davali „SMS-intervju“?
- Nisam nikada dosad.

● Komunicirate li s novinarima SMS-om?
- Razmenjujem s puno novinara SMS-ove. Ne bih nikog izdvojio, ali je čudo šta neki napišu samo na osnovu vrlo kratke poruke.

● Kada ste u Briselu na pregovorima, razmenjujete li SMS-ove s Beogradom, npr. s predsednikom Tadićem?
- Najčešće direktno razgovaramo, preko sigurne telefonske linije.

● Zašto su vas u Briselu stavili u onako malu kancelariju?
- Da bi imali manje komfora, a više sučeljavanja.

● Koja je kancelarija veća, ona u Briselu ili vaša nova u MSP-u? Komunicirate li nekada SMS-om s Tahirijevom?
- Ne komuniciram sa Tahirijevom van Brisela, a moja kancelarija je manja od briselske, ali ne mnogo.

27. decembar

● Koji vam je bio najteži događaj u 2011?
- Svakako zvižduci na barikadi na Rudarima i uvrede nekih opozicionih poslanika. Ipak, ništa nije bilo teško kao mara-

tonski pregovori s Tahirijevom i Kuperom. Često je delovalo kao razgovor sa zidom.

● Planirate li uskoro na sever KiM?
- Uvek.

● A po čemu dobrom ćete pamtili 2011?
- Nema puno toga lepog da pamtim.

● Ima li (realne) nade da će biti bolje?
- Idemo ka tome. Neće ništa biti lako. Teška godina je pred nama, ali moramo se boriti.

● Koje će biti najveće iskušenje?
- Ekonomska kriza, radna mesta i nastavak rešavanja kosovskog pitanja uz naslovskog pitanja uz naslovskog pitanja.

● Jeste li se nekada pokajali što ste preuzeli dužnost pregovarača?
- Nisam. Znao sam u šta ulazim. Nisam krenuo na izbor za najomiljenijeg političara, već da rešavam probleme.

● Zaista ste znali u šta ulazite?
- Uvek je tako kada treba konkretno rešavati probleme koji godinama nisu tretirani. Znao sam da neće manjkati stručnjaka opšte namene koji ne nude bilo kakva rešenja i da će se brzo otvoriti takmičenje „ko će više napasti pregovore“. Ali, to sve ide u rok službe.

● Da li bi uloga u ipak nezahvalnim pregovorima mogla da vas politički „potroši“? Da vi „stradate“, a da se političari, kao i uvek, izvuku?

razgovaram preko sigurne telefonske veze

Rusi nisu prisutni u dijalogu ali saradujemo: Borko Stefanović

- Ne razmišljam o tome. Radim svoj posao najbolje što mogu.
● Kako vidite sebe, kao političara, diplomatu...?
- Diplomata po profesiji, političar odnedavno. Sticajem okolnosti...

28. decembar

● Koliko ste se puta ovih godina pokajali što ste se vratili iz Amerike?
- Nisam se pokajao. Tamo sam bio na poslu sa ograničenim mandatom i znao sam da se vraćam. Bolje mi je kod kuće.

● Kako biste danas opisali prethodne godine rada s Vukom Jeremićem?
- Intenzivan rad bez predaha, uz više slaganja nego različitih mišljenja.

● Koga danas smatrate svojim šefom?
- Predsednika Tadića i premijera Cvetkovića.

● Hajdemo opet na „čistu“ politiku. Kuper kaže da nije baš zadovoljan napretkom u dijalogu. Šta vi kažete na to?
- Hteo je da kaže da je moglo više da se uradi. Slažem se s njim, ali ne na našu štetu. Zna i on da je dijalog dao dobre rezultate i da se mnogi nisu nadali rešavanju toliko otvorenih problema do sada.

● Uslov Beograda za nastavak dijaloga je „poštovanje Rezolucije 1244“. Međutim, nismo dosad čuli da nju iko osporava, čak i Tači kaže da nema ništa protiv. Kako to objašnjavate?
- Time da im smeta da nešto piše, a kao, nisu protiv toga. Zašto onda da ne piše?

● Neki stručnjaci tvrde da tabla „Kosovo“, čak i bez ikakve oznake, ne bi značila priznanje. Vaš komentar?
- Nije stvar u priznanju, već u obezbeđivanju

asimetričnosti Kosova u odnosu na nezavisne države. Znamo da to nije priznanje.

● Je li Kuper po ovom pitanju bliži Prištini?
- Mislim da Priština ima dosta saveznika koji podržavaju stav da 1244 ne mora da se istakne.

● Da li je Kuper, tj. Brisel, bliži njima?
- Oni pokušavaju da nađu zajedničko tlo među stranama.

● Šta ćemo ako nas posle Nove godine okrive za blokadu dijaloga, kao jesenas?

● Očekujemo da teme pregovora budu i sever KiM, manastiri, imovina i Srbi južno od Ibra

● Kritike opozicije su buka i bes, bez argumenata i predloga

● Nisam krenuo na izbor za najomiljenijeg političara, već da rešavam probleme

● Sa Jeremićem sam imao više slaganja nego različitih mišljenja

● Kancelarija u MSP mi je manja od one briselske, ali ne puno

● Ne razmišljam o budućoj dužnosti, radim svoj posao

- Ne verujem. Beograd nije nikada blokirao dijalog.

● Kako nije? Pa, više puta ste odlazili s pregovora - pečat, prelazi, a Tahirijeva nijednom?

- Nismo odlazili s pregovora. Uvek je bio dogovor o odlaganju, naročito kad se pucalo na Jarinju.

● Ko je pucao na Jarinju?
- Kfor na građane. Tada su odloženi razgovori sa Tahirijevom, ali sam ja ipak dva dana pregovora sa Kuperom i Rikerom o prelazima. Tada nisu hteli uopšte o tome da pričaju, a ipak sad imamo dogovor.

● Dakle, Kfor nije u pravu kada kaže da su na Jarinju neki demonstranti njih napali?
- Da. Pod tim okolnostima nije bilo moguće pregovarati s Tahirijevom.

● Pomenuli ste Rikera. Fale li nam Rusi u pregovorima?
- Oni nisu prisutni, ali saradujemo. Podržavaju dijalog.

→ Strana VIII

ЈЕДИНИ ПРАВНИК
КОЈИ ЗНА СВЕ!
www.e-glasnik.rs

ПОРТАЛ
СЛУЖБЕНИХ ГЛАСИЛА
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
И БАЗА ПРОПИСА

СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ЗА 2012.

Службени гласник Републике Србије ПРОСВЕТНИ ГЛАСНИК ЗА 2012.

Службени гласник Републике Србије МЕЂУНАРОДНИ УГОВОРИ ЗА 2012.

РЕГИСТАР И ТЕКСТОВИ ВАЖЕЋИХ ПРОПИСА И ОПШТИХ АКАТА

АРХИВА СЛУЖБЕНИХ ГЛАСИЛА

- Службени гласник РС од 1945. до 2011.
- Службени гласник РС – Просветни гласник од 1990. до 2011.
- Ратификовани међународни уговори од 1945. до 2011.
- Службени лист од 1945. до 2006.

- Попуст 10% за више од пет претплатних шифара!
- Поклон свим претплатницима – годишња претплата на часописе: ЗИП, ПРАВО И ДРУШТВО И ИЗАЗОВИ ЕВРОПСКИХ ИНТЕГРАЦИЈА

НОРИСНИЧКИ СЕРВИС: 011 30 60 300, e-mail: servis@slglasnik.com
СЛУЖБА ПРЕТПЛАТЕ: 011 30 60 588, 30 60 359, e-mail: pretplata@slglasnik.com

Stefanović / nastavak sa strane VII

● Filip Riker kaže i da je MUP Srbije prisutan na Kosovu, čime Beograd krši 1244. Da li govori istinu?

- Ne mislim da je u pravu.

● Ali, javna je tajna da su BIA i MUP prisutni na severu KiM.

- Nemam saznanja o tome.

● Koje će teme biti u dijalogu u 2012?

- Regionalno predstavljanje, ali i druge nerešene teme. Biće još puno toga.

● A tzv. politički dijalog?

- Videćemo. Svaka tema je i politička. Pitanje severa KiM, manastira, imovine i Srba južno od Ibra još nas čeka.

● Dakle, to će sigurno biti teme pregovora?

- Očekujemo to.

● Ima li Srbija plan za ta pitanja?

- Naravno. Tražimo razgovor o tim temama od prvog dana.

● Pa, gde je taj plan?

- Formira se i prilagodava okolnostima. Rano je za papire.

● Kad će doći vreme da javnost sazna šta vlast planira?

- Javnost sve zna. Sve je rečeno javno, sa više mesta.

● Ali, evo, ja zaista ne znam šta je plan za sever ili za Srbe južno od Ibra.

- Posebnost za sever i posebnost prava za Srbe južno od Ibra, zaštita manastira, rešavanje imovinskih prava i povrat raseljenih.

● S tako uopštenim konstrukcijama bi se i Marti Ahtisari i Vuk Drašković složili... Dakle, kada će vlast izaći pred građane s konkretnim planom, gde bi npr. čuli je li podeljeni suverenitet, je li specijalni status, je li južni Tirol...?

- Kao što sam rekao, proces rešavanja kosovskog pitanja će se razvijati u danima pred nama.

● Možemo li očekivati dodatno ubrzanje tog procesa posle izbora?

- To će biti na novoj vladi.

● Okružno tužilaštvo u Prištini navodno sumnjiči više Srba za učešće u nemirima na barikadama. Šta mislite o tome?

- Svakako da to nije prvi put i bolje je da procesuiraju ozbiljne optužbe za mnoge osumnjčene za krivična dela južno od Ibra. Postoje naši organi i Euleks koji mogu da procesuiraju stvari.

● Izabrani ste nedavno za sekretara Predsedništva DS. To je ozbiljan napredak na stranačkoj lestvici? Šta taj posao podrazumeva?

- To je koordinacija Predsedništva i organizacija rada i dnevnog reda Predsedništva DS.

● Prisutni ste i na sednicama užeg Predsedništva DS?

- Prisutan sam svuda gde stranka i Predsedništvo to traže od mene.

● Šta mislite o Dilasovom govoru na GO DS, u delu o odgovornosti resora diplomatije i za KiM za nedobijanje statusa kandidata?

- Mislim da podela u stranci sigurno nema, a ima slobode različitog mišljenja.

● Pa, da li se slažete s njim?

- Mislim da svi treba da pogledamo u okvire svojih nadležnosti i nademo svoje greške, koje treba ispraviti. To se odnosi na sve.

● Šta mislite, koje opcije će posle izbora da formiraju vladu?

- Siguran sam da će se formirati vlada koju će da vodi DS, jer je to način da se nastavi s reformama i dođe do boljeg života građana.

● Ako pobeđi DS, i ako budete mogli da birate, za koju biste se funkciju opredelili?

- Ne razmišljam o budućoj dužnosti. Radim svoj posao.

29. decembar

● Kako doživljavate veoma oštre kritike koje ovih dana na vaš račun stižu iz opozicije?

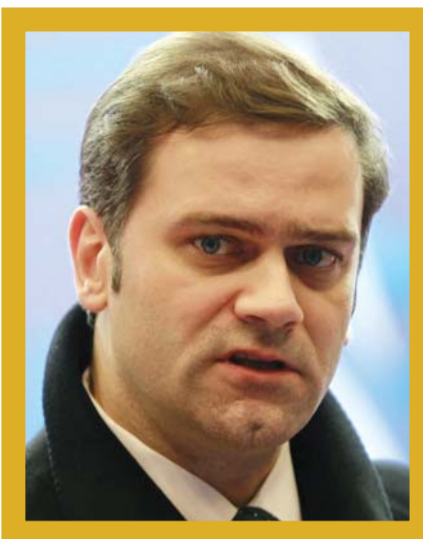
- Ne pogadaju me napadi opozicionih poslanika jer su samo buka i bes, bez argumenata i predloga.

● Mediji su preneli da ste napustili poslednju sednicu Odbora za KiM?

- Nisam napustio zasedanje Odbora, to je neistina. Ostao sam do kraja i nisam im ostao dužan.

● Kada se selite u novu kancelariju pregovaračkog tima?

- Ne radim u toj kancelariji, tako da se i ne selim tamo. To je kancelarija koja će se baviti implementacijom dogovora i koordinacijom raznih službi, što je do sada bilo veoma otežano, iz više razloga. Taj posao ne može da radi bilo koje ministarstvo, što se i videlo prethodnih meseci. Sada će kancelarija moći da dostavlja akte vladi. Ja tamo ne radim. Neće imati puno zaposlenih, biće minimum ljudi.

prvi SMS intervju sa Borkom Stefanovićem

Nemam saznanja o tome da su BIA i MUP prisutni na severu KiM

ЗАВОД ЗА УЧЕНИКЕ
Књижна зграда

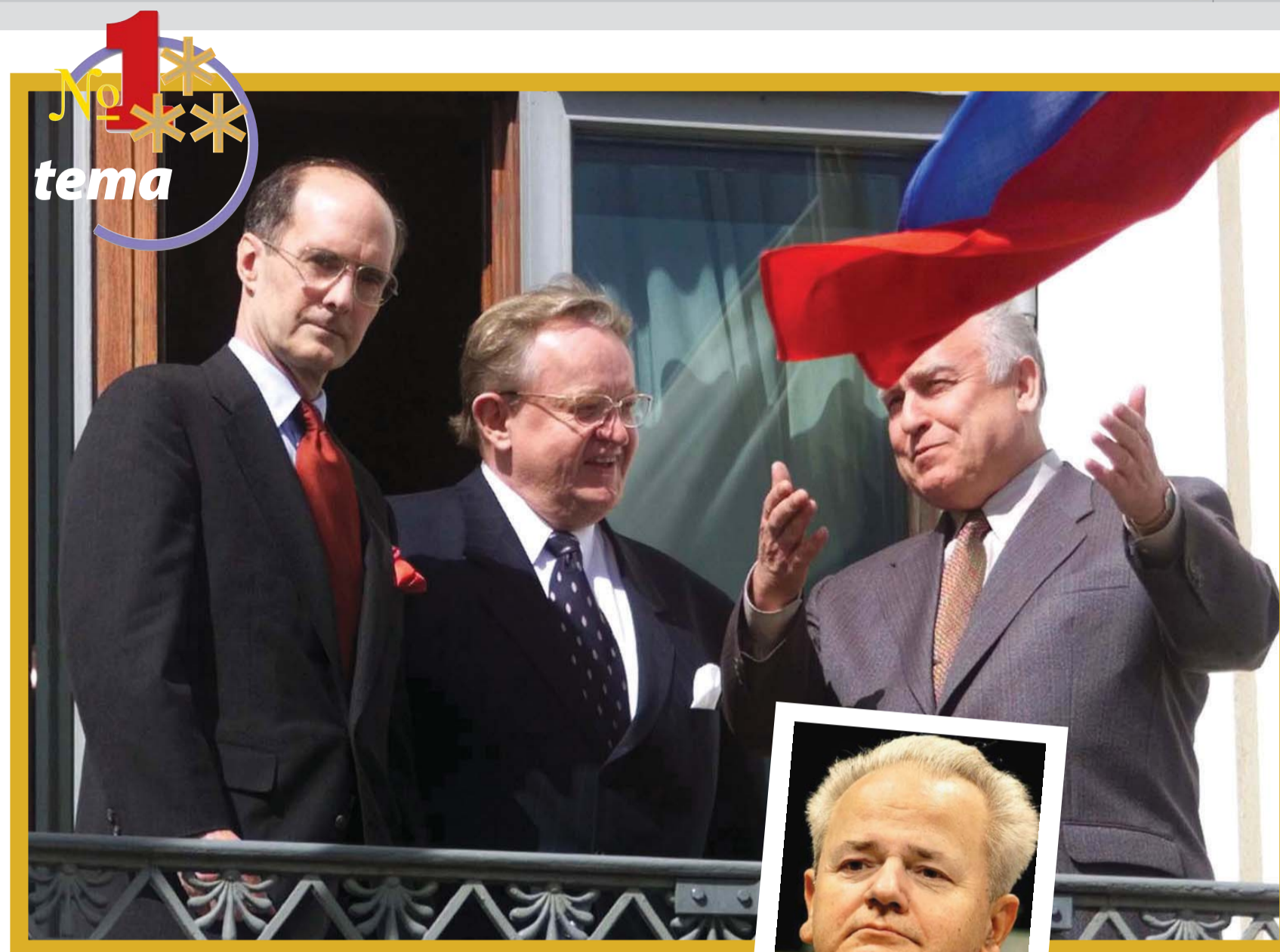
2012.

55 ГОДИНА
1957-2012

www.zavod.co.rs

Срећне празнике
жели бал
Завод за ученике

Ultimatumom do mira: „Mirovna trojka“ Stroub Talbot, Marti Ahtisari i Viktor Čerdomirdin maja 1999.

Foto: FoNet

Milošević je tražio da bar promeni interpunkciju. Rečeno mu je: NIŠTA

Naša priča: Rezolucija 1244 Ujedinjenih nacija - od Ahtisarija do Tadića

piše Jasmina Lukač

U tome kako i zašto je Rezolucija 1244 UN postala kosovski zavet srpske politike u novomilenijskom formatu, za direktnog svedoka njenog nastanka, bivšeg šefa diplomatije Živadina Jovanovića, nema ničeg spornog. Držeći originalni tekst Rezolucije na engleskom jeziku, koji je upravo skinuo i odštampao sa sajta Ujedinjenih nacija, ovaj ministar spoljnih poslova SR Jugoslavije od 1998. do 2000. objašnjava za Danas da je taj papir rezultat kompromisa - SRJ je prihvatila prisustvo snaga UN, dok su UN

garantovale suverenitet i celovitost SRJ, pravnog prethodnika Srbije. A Srbija je sve svoje obaveze ispunila „u dobroj veri“ i ima pravo da traži da isto učine i svi drugi.

Na primedbu da jedan od njegovih kasnijih naslednika u resoru spoljne politike, sada takođe bivši ministar Vuk Drašković, u skorašnjoj analizi Rezolucije kao dokumenta o ratnoj kapitulaciji Srbije, citira njen deo da će status Kosova biti određen u skladu sa „voljom naroda Kosova“, Jovanović odgovara sa „pokažite mi je gde je to napisano“ i podvlači više puta ponovljene key-words (ključne reči) „suverenitet i teritorijalni integritet SRJ“. „Ne postoji termin narod Kosova, nego građani Kosova i Metohije“, naglašava Jovanović i posebno ističe da je za Srbiju izuzetno važno što je Rezolucija integralni deo međunarod-

nog prava. Po njemu, izraz univerzalne volje svetske organizacije je to što su sve stalne članice Saveta bezbednosti, sem Kine koja je bila uzdržana, glasale za Rezoluciju. Njenoj univerzalnosti ne smeta to što nije ispunjena u celosti: niti je bilo vraćanja dogovorenog kontingenta srpskih snaga na Kosovo niti jednake bezbednosti i slobode kretanja za sve - ovo poslednje sve do dizanja srpskih barikada na kosovskom severu ovog leta.

PREGOVORI

Kao učesnik i svedok četiri runde pregovora ruskog premijera Viktora Čerdomirdina i finskog političara Martija Ahtisarija, koji su u proleće 1999. vođeni sa Slobodanom Miloševićem, tada predsednikom SRJ,

i koji su prethodili usvajanju Rezolucije, Jovanović zapaža da je Čerdomirdin bio lični izaslanik Borisa Jeljcina ali je uistinu, pregovarao u ime Vašingtona. Pre i posle svake runde Čerdomirdin se konsultovao sa Strobom Talbotom, zamenikom državnog sekretara SAD. Bilo je to vreme vrlo bliskih odnosa ruskog predsednika Borisa Jeljcina sa američkim kolegom Bilom Klintonom i Čerdomirdina sa Al Gorom.

Po svedočenju Jovanovića, cilj Srbije je bio da se prekine NATO razaranje zemlje i ubijanje ljudi tako što bi se „rešavanje statusa Pokrajine sa vojnog koloseka NATO prebaci na politički kolosek UN“. (Po završetku bombardovanja je saopšteno da je poginulo 462 vojnika VJ, 110 policajaca, dok konačan broj civilnih žrtava nije zvaničan, procene se kreću do 2.500). Mada se činilo da je to moguće postići već u prvoj pregovaračkoj rundi u aprilu, tek u četvrtorundni, pojavio se pisani tekst sporazuma. Milošević je tražio da dok pregovori traju prestane bombardovanje. Čerdomirdin je to i javno tražio, ali je NATO bombardovao brdo Straževicu kod Beograda, dok se u Belom dvoru razgovaralo, pa su se zbog blizine u vazdušnoj liniji, čuli odjeci detonacija.

Kad su stigli 2. juna u Beli dvor, Čerdomirdin i Ahtisari su nam podelili papir, isti kao ovaj ispred nas, samo bez uvodnog de-

→ Strana X

Rezolucija 1244 / nastavak sa strane IX

klarativnog dela. Otrprikele sat vremena kasnije delegacije su sele za sto. Milošević je rekao nekoliko uvodnih napomena, pozdravio konačno Ahtisarija, potom je predsednik Srbije Milan Milutinović kratko ali sadržajno izneo nekoliko svojih zapažanja. Kad sam dobio reč pitao sam zašto se u tekstu navodi da će osnov za odluku SB biti glava VII Povelje UN kojom je regulisano namevanje rešenja silom, a ne glava VI kojom se reguliše mirno rešavanje međunarodnih sporova, kako je to usaglašeno sa Černomirdinom u prethodnoj rundi pregovora. Černomirdin je čitao, Ahtisari je prebacio ruku preko ramena i odgovorio „zato što smo se ja i moj brat Černomirdin tako dogovorili“. U takvom reagovanju Ahtisarija mogla se nazreti njegova poruka - stvari su se promenile, Rusija je sa nama, sa Zapadom, sada smo mi braća, a ne vi. Milošević je pitao da li mi možemo da nastavimo razgovor je tekstu koji ste doneli. Pitanje je prečutano. Bilo jasno da oni nisu došli da pregovaraju i da to ne žele. Milošević je pitao da li su moguće terminološke izmene, tehničke i gramatičke, jer je sigurno da je tekst zahtevao i takve intervencije. Rečeno je da je to usaglašeno i da se ne može menjati - navodi bivši ministar spoljnih poslova SRJ.

Dalje, sve je već zaboravljena istorija: Ahtisari i Černomirdin su prenočili u srpskoj prestonici čiji su rubni delovi bili pod bombama, Milošević je obavio konsultacije sa poslaničkim grupama, Jovanović veli da je pristupovao razgovoru sa tadašnjim koalicionim partnerima iz Srpske radikalne stranke Vojislava Šešelja, i da su oni bili protiv. Ipak, sledećeg dana, Skupština Srbije je prihvatila mirovnu ponudu, a Rezolucija je 10. juna usvojena na 1st riveru.

Bili smo rezolutno protiv plana Ahtisari-Černomirdin i teksta Rezolucije, jer je značila praktičnu NATO okupaciju Kosova, glasali smo protiv u parlamentu i formalno smo izšli iz vlade - kaže za Danas Dragan Todorović, sada potpredsednik SRS, a tada ministar saobraćaja. Prema njegovom sećanju, Šešelj je jedan član ruske delegacije, na konsultacijama koje će izroditi Rezoluciju, poručio da je to nešto što nikako ne treba prihvatiti. Ipak, tog ratnog proleća, jedino premijer Mirko Marjanović nije prihvatio ostavke radikalnih ministara i oni su ostali u Vladi, isto kao što su se kasnije pozivali na Rezoluciju 1244.

Jedna je stvar kad je nešto već svetski dokument, a druga je kako je to nastalo. Protivili smo se i Dejtonskom sporazumu u BiH, jer je veliki deo zemlje koja katastarski pripada srpskom narodu, pripao drugoj strani. Ahtisarijev plan u Skupštini, najviše su podržavali Miloševićevi socijalisti i Draškovićev SPO. Drašković je stalno isticao da snage NATO na Kosovo dolaze pod zastavicama UN - podvlači Todorović. U vreme kada je Skupština Srbije održala tu jedinu ratnu sednicu, u njenom sazivu sedelo je 110 poslanika koalicije SPS-JUL-ND, 82 iz SRS, kao i 45 iz SPO, dok su broj do 250 koliko mesta ima parlament, činile manjinske stranke. Za rezoluciju je glasalo 136 poslanika, 74 su bila protiv. Stranke demokratske opozicije DS, GSS ali i DSS bojkotovale su izbore za taj saziv (1997), što je kasnije u delu javnog mnjenja ocenjeno kao istorijska greška. U to vreme, međutim, unutar tih stranaka procenjivalo se da Milošević neće otići s vlasti dok NATO ne dođe u Srbiju - pri čemu se pod tim podrazumevala i Priština, na 15 minuta leta avionom od Beograda.

POSLEDICE

Bez obzira na bojkot i njegove pitoreske slogane poput „znamo za jadac“, novomilenijumski politički kod Srbije bio je „učitan“ i upotrebljavan je prilikom svakog zaoštavanja „na terenu“. Obrazac je ponavljan i 2001. u minijaturnom balkanskom ratu u kome su se albanski gerilci sukobili na jugu Srbije, ali i u većem delu Makedonije sa policijskim snagama, pri čemu je poslednja tačka prodora bilo brdo Sveti Ilija kod Vranja, dolke je doprla vatra iz teškog oružja, 2004. kada su u nemirima oštećene crkve i proteran deo srpskog stanovništva, 2008. kada je proglašena i od vodećih zemalja sveta priznata kosovska nezavisnost, i 2011. kada je otvoreno pitanje graničnog sporazuma sa Kosovom. Na

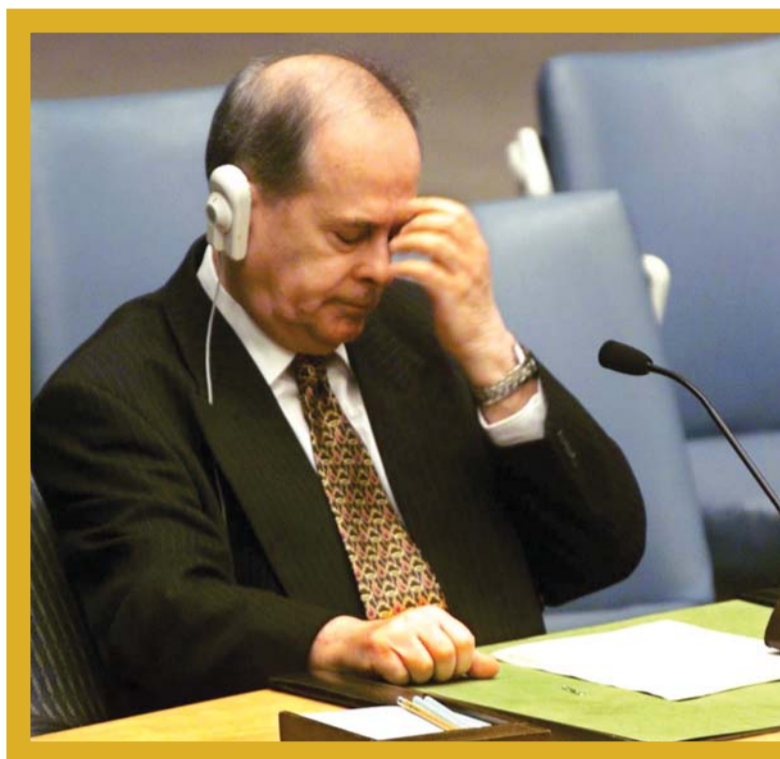

Foto: Folnet

Sećanje Vladislava Jovanovića Ruska pomoć

Bivši ambasador SRJ pri Ujedinjenim nacijama Vladislav Jovanović ovako za Danas opisuje dane kada je usvojena Rezolucija 1244.

„Mada mi nije bilo dozvoljeno da napuštam Njujork, izuzetno sam od 1. do 4. juna bio na Zapadnoj obali, gde sam u više gradova, na poziv jedne američke nevladine organizacije koja se zove Savet za međunarodne odnose, koja blisko saraduje sa Stejt departmentom, držao seriju predavanja. Možda su oni na taj način hteli da me kontaktiraju i da mi nešto predlože, ali do toga nije došlo. Četvrtog juna u zoru, kad sam bio u Los Angelesu, zva me je za komentar urednik CNN koji je bio alarmiran i uzbuđen, i rekao da je postignut dogovor u Beogradu. Bio sam zatečen, koliko sinoć, izjavljivao sam da je Srbija zemlja koja je nevino napadnuta i da neće odustati. Vratio sam se odmah u Njujork, a prilikom samog usvajanja teksta Rezolucije, nije moglo mnogo da se učini, jer je papir već bio utanačen. Zahvaljujući Rusiji, jedino što smo mogli da pojačamo, to je bila garancija teritorijalnog suvereniteta i integriteta, u drugim pravcima nije bilo nikakvog prostora za izmene, tekst je bio zakovan. Prilikom samog usvajanja desilo se nešto što predstavlja klasični trik zapadne diplomatije. Naime, Francuska je poslala sporazume iz Rambujea generalnom sekretaru UN, sa zahtevom da bude zaveden i distribuiran kao dokument UN. Pošto je Sekretarijat UN postupio po zahtevu, zapadne sile su se na njega pozvale u tekstu rezolucije SB 1244 navođenjem njegovog registracionog broja. Taj sporazum, koji nije postojao, naglašava značaj volje većine stanovnika Kosova.

„Ovakav trik nije bio nov, jer je u rezoluciji SB 242 povlačenje Izraela sa teritorija okupiranih u ratu 1967. godine, zbog dvosmislenosti tumačenja njenog teksta na engleskom, do danas ostalo sporno. Inače, kada je reč o ulozi Rusije tadašnji ambasador Sergej Lavrov bio nam je vrlo naklonjen i ekstenzivno je tumačio granice ovlašćenja koje je dobio iz Moskve. Najviše mi je urezan detalj kada mi je u kafeteriji UN, pre početka agresije NATO, neformalno uz kafu saopštio da Rusija neće moći da nam pomogne ako bi došlo do bombardovanja. Verovatno je imao instrukciju da nam to prenese, i ja sam o tome naravno izvestio Beograd.“

Zatečen donošenjem Rezolucije: Ambasador Vladislav Jovanović na sednici Saveta bezbednosti

ove događaje srpske stranke na vlasti u postmiloševićevskoj eri odgovorile su uz sve nesuglasice - saborno u svim poslaničkim grupama, overeno u parlamentu, zakovano u Vladi, i što je vrhunac, zavezovano u Ustavu donetom 2006. sa čuvenom kosovskom preambulom. Ni za jedan drugi problem - od razdruživanja sa Crnom Gorom do (ne)pristupanja EU, pa čak ni za stav o neutralnosti prema NATO paktu, srpska politička elita nije nastojala da tako najšire podeli odgovornost sa građanima i najdublje u društvo ugradi političke odluke. U tome su pozivanje na Rezoluciju 1244, prečutkivanje ili pak kreativno tumačenje njenog teksta, postali glavni politički stavovi, isto kao što su govori i nastupi predsednika Borisa Tadića i šefa diplomatije Vuka Jeremića u Ujedinjenim nacijama, postali način vođenja spoljne politike. Tako je Tadić prošle godine u septembru pred SB UN izjavio da Rezolucija 1244 ostaje na snazi, posle usvajanja rezolucije (čijeg se broja niko ne seća, a u medijima u Srbiji se piše malim slovom) kojom je prihvaćeno mišljenje Međunarodnog suda pravde da deklaracija o kosovskoj nezavisnosti nije suprotna međunarodnom pravu. Na važenje Rezolucije 1244 pozvao se i ovog decembra kada je EU odložila odluku o prihvatanju Srbije za kandidata za ulazak u Uniju.

„Nema tog pritiska koji će me naterati da odustanem od Rezolucije 1244, jer je ona uspostavila mir i ona je poslednji međunarodni akt koji garantuje zaštitu ljudskih prava i života ljudi na Kosovu“, ističe Tadić ovih dana. Njegov glavni oponent i rival po rejtingu, lider naprednjaka Tomislav Nikolić pak, upadljivo se ne izjašnjava prečesto o Rezoluciji. Još ima i onih koji Nikolića podsećaju na radikalisku prošlost i na to, da se on pitao takva kakva je, sa garancijom suvereniteta SRJ ali i pozivanjem na sporazum iz Rambujea koji na Kosovu predviđa samostalnu državu, Rezolucija, možda ne bi ni bila doneta.

„Posrednik EU u dijalogu između Beograda i Prištine predlaže da na regionalnim i drugim međunarodnim skupovima na tabli ispred predstavnika Kosova bude zvezdica i štampano pojašnjenje: Republika Srbija ne priznaje nezavisnost Kosova. Za našu vladu to je neprihvatljivo. Hoćemo da na tabli piše: Kosovo - 1244. Priština to neće. Za Albance je 1244 prošlost. Na osnovu 1244 stekli su i proglasili svoju nezavisnost“, piše pak ovih dana Vuk Drašković, zahtevajući sa Čedomirom Jovanovićem politički preokret u Srbiji. Po njemu, Rezolucija 1244 nije kosovski zavet, nego Miloševićeva kletva, što možda potvrđuje i kosovski premijer Hašim Tači kad ponavlja da Priština podržava Rezoluciju 1244 SB UN, jer ona potvrđuje teritorijalni integritet Kosova u skladu sa evropskim standardima.

No. 1
tajna

KAPITULACIJA? NE, NIJE TO BILA KAPITULACIJA

Kako su izgledali pregovori juna 1999. u vojnoj bazi NATO kod Kumanova, za Danas govori penzionisani general Branko Krga

„Vojska je još dugo mogla da odbiega NATO napadima“. Povlačenje sa Kosova

piše Aleksandar Roknić

General Dragoljub Ojdanić, general Blagoje Kovačević i ja bili smo na tom sastanku juna 1999. kod tadašnjeg predsednika Srbije Slobodana Miloševića gde su došli Ahtisari i Černomirdin i delegacije Srbije i Jugoslavije. Već tada smo videli o čemu se tu radi, ali preko noći nismo znali kako će to dalje politički da se rešava, jer je bio dogovor da se ide na skupštinu. Ujutro su nam rekli da je to dogovoreno i da treba da idemo tamo.

Okupili smo se, malo smo se pripremili i krenuli smo na put ka Makedoniji. Ova-ko priča general Branko Krga, penzionisani načelnik Generalštaba Vojske Srbije i Crne Gore i učesnik trodnevnih pregovora sa KFOR-om o napuštanju Kosova i Metohije od 6. do 9. juna 1999. godine.

Pregovori su se odvijali na dva mesta - u restoranu „Evropa 1993“ kod mesta Blace u Makedoniji i u NATO bazi na sportskom aerodromu Adžitele kod Kumanova. Od pregovarača javno su se do danas, iako je od tada prošlo više od 12 godina, samo javno oglasili general Krga i penzionisani policijski general Obrad Stevanović. Detalji pregovora, osim onoga što piše u sporazumu, skoro su nepoznati.

Obrad Stevanović je beogradskim medijima pričao pre dve godine kako ih je po prelasku granice sa Makedonijom ispred restorana Evropa čekalo nekoliko stotina novinara, što je ukazivalo da je to mesto bilo unapred pripremljeno za pregovore.

Kako objašnjava, postojao je pritisak da se sporazum potpiše za nekoliko sati, a britanski general Majkl Džekson je tvrdio da mu je general Vesli Klark rekao da je sa Miloševićem dogovoreno da se sporazum potpiše u onakvom obliku kakav je KFOR ponudio od 14 sati i da on nema mandat da bilo šta menja. „Tu mu general Blagoje Kovačević vrlo diplomatski kaže: „Gospodine generale, ako je naš predsednik rekao da mi ovo potpišemo, mi ćemo to

svakako i učiniti. Ali mi bismo morali da se prethodno sa njim čujemo“. Ispostavilo se da je to što je Džekson rekao bila izmišljotina, navodi Stevanović.

Još jedan, dođuše ne baš učesnik pregovora, ali svakako neko ko je mogao da oseti atmosferu između dve delegacije jeste i vlasnik restorana Evropa - Ramadan Sadiku. Evocirajući uspomene na ove istorijske pregovore on navodi da je u jednom momentu tokom pregovora bila podignuta tenzija između srpskih i NATO oficira i da je „sekunda falila da se desi nešto strašno“. Prema njegovim rečima, srpska vojska je bila spremna na

→ Strana XII

PREGOVARAČI

U trodnevnim pregovorima učestvovali su - Nebojša Vujanović, Savezno Ministarstvo spoljnih poslova, Slobodan Miletić iz Saveznog MUP-a, general policije Obrad Stevanović i generali Vojske Jugoslavije - Blagoje Kovačević, Svetozar Marjanović i Branko Krga. Ispred delegacije KFOR-a bili su britanski general Majki Džekson, oficir za vezu - general Bejli, američki general Bridžveji i dvojica pravnika - Norvežanin i Amerikanac.

VIZIJA

Nije bilo smešnih situacija, ali se sećam da su jedne noći oni čekali odgovor iz Brisela ili Vašingtona oko neke formulacije. Sedeli smo britanski general Bejli, ja i još nekoliko naših. On je onda rekao jednu interesantnu stvar koju nisam zaboravio, navodi Krga. - Gde će Priština da se opredeli u budućnosti najviše zavisi od Srbije. Rekao je da ako Srbija nastavi da bude prosperitetna država i ekonomski napredna i reši sve svoje probleme, da će se Priština okretati ka Beogradu. U suprotnom, okreće se ka Tirani. Niko tada nije pominjao mogućnost da Kosovo dobije status nezavisne države, ističe Krga.

IMPLEMENTACIONA KOMISIJA

Dok sam bio načelnik Generalštaba redovno su održavani sastanci Zajedničke implementacione komisije (ZIK), odnosno komisije za primenu Kumanovskog sporazuma. Sastajali su se naši predstavnici i KFOR-a i analizirali bezbednosnu situaciju uz administrativnu liniju i razmenjivali podatke. Rezultat rada te komisije bio je da smo početkom 2004. dogovorili da se koordiniraju naše i njihove patrole. Jednom u tri meseca bi načelnik GŠ imao kontakte sa komandantom KFOR-a, objašnjava Branko Krga.

POBEDA ILI PORAZ

Branko Krga navodi da kada je u pitanju sukob između tadašnje Jugoslavije i NATO, nepristojno je govoriti o porazu ili pobeđi, jer je odnos snaga bio toliki da su i oni koji su bili toliko nadmoćni izbegavali da govore o tome.

zato su pregovori malo duže trajali. Nismo za 15 minuta postigli sporazum. Trajalo je to tri dana, ali pritisaka nije bilo - kaže Krga.

On negira da je KFOR tražio da se vojska povuče bez oružja, teške artiljerije i tenkova sa Kosova, „niti je to iko bilo kada u razgovorima, bilo zvanično, bilo nezvanično, pomenu“.

Bilo je dosta natezanja oko kopnene zone bezbednosti i vazdušne zone bezbednosti. Kopnena zona bezbednosti bila je prvobitno predviđena u dubini od 25 kilometara, ali smo pregovorima uspešli da je svedemo na pet kilometara. Njihova prvobitna ideja bila je da povlačenje ide brže, ali smo mi insistirali da to bude u razumnom roku. Naročito smo insistirali da dođe do primopredaje zona odgovornosti, jer su oni imali već određene zone za pojedine kontingente, rekao je Krga za Danas. Prema njegovim rečima, vojska je znala ko u koju zonu dolazi i ideja je bila da se primopredaja ko-

rektno izvrši, ali je KFOR iz nepoznatih razloga zastao sa tim procesom, „tako da su naše snage otišle, a zone odgovornosti su ostale prazne, što su iskoristili Albanci da sa svojim snagama u njih upadnu“.

- To je i dovelo do egzodusa Srba i ostalih nealbancina sa tog prostora - priča Krga.

Jugoslovenska delegacija je spavala u Vranjskoj banji, na jugoslovenskoj teritoriji. Njih su na granici sa Makedonijom svakog jutra čekali vojnici KFOR-a, a zatim vodili do baze i svako veče vraćali natrag. Krga navodi da su posle potpisivanja sporazuma, sa jedne strane bili zadovoljni što je rat okončan, a sa druge, „niko od nas nije bio oduševljen što je došlo do rata i sporazuma, jer je podrazumevao povlačenje naših snaga“, pošto su znali kakve probleme će to izazvati na terenu.

- Nije dobro što je došlo do pregovora, ali je još gore što je došlo do rata. Bila je opcija da se pregovori obustave i nastavi rat, a nastavak rata znamo do čega bi doveo. Vojska je mogla da odoleva još dugo napadima NATO, ali ne postoji vojska sama za sebe. Ako ne može da zaštiti građane onda nema smisla da se rat nastavi - priča Krga.

On ukazuje da problem vraćanja srpske vojske i policije na Kosovo domaći političari nikada nisu postavili.

- Ako i jesu, ja za to ne znam. Mislim da nije trebalo da se shvati da je završetkom rata sve završeno. Trebalo je vrlo aktivnom politikom, diplomatijom da se nastavi borba za naše interese - navodi Krga i dodaje da misli da oko statusa Kosova sve još nije gotovo. Kako objašnjava, da jeste, „ne bi toliko pregovarali sa Beogradom“.

- Koliko vidim, oni pokušavaju da pridobiju vlasti u Srbiji da se saglasi sa nezavisnošću Kosova. Nadam se da će Srbija u narednom periodu nastojati da se izbori za što je moguće bolji rezultat, kaže Krga.

Kumanovski sporazum / nastavak sa strane XI

brdima, a NATO s druge strane, ali se sve smirilo posle nekog vremena.

Razgovori su nastavljani narednog dana. Ali je promenjeno mesto pregovora. Kako objašnjava general Krga, na putu do baze Adžitele kod Kumanova, dobili su dokument koji je KFOR pripremio kao predlog sporazuma.

- Videli smo da u sporazumu ima mnogo odredaba koje nama nisu odgovarale i unapred smo bili svesni da to ne možemo da prihvatimo. Na granici nas je sačekao britanski general Bejli. Kada smo se okupili u kompletnom sastavu delegacije na tom aerodromu, predstavnici KFOR-a su nas prihvatili veoma korektno i profesionalno su pristupili tom poslu kao i mi. Razgovori su počeli - priča Krga.

Krga dodaje da je tokom razgovora u Kumanovu general Džekson ponekad delovao čak i ljutito, „jer nismo prihvatili odredbe za koje je on mislio da su u redu“.

Šef delegacije Nebojša Vujanović je bio u stalnom kontaktu sa Beogradom, verovatno sa Miloševićem, od kojeg su dobijali stavove. Sećam se da smo oko jedne formulacije izgubili ceo jedan dan, a u pitanju su bile samo dve reči. Oni su zvali Brisel i Vašington. Sama činjenica da smo mogli da prihvatamo ili ne prihvatamo, predložimo i pregovaramo, dovoljno govori da ti pregovori nisu bili kapitulacija - ističe Krga. U prilog toj tezi, on navodi da tokom pregovora nije bilo učenja u stilu - potpiši ili ostavi, ili položi oružje, „što ide uz čin kapitulacije“. Krga ističe da je napuštanje Kosova bilo predviđeno planom Ahtisari - Černomirdin i da „vojska tu nije mogla ništa da uradi“.

On dodaje da Vojnotehnički sporazum nije nikakav sporazum političke prirode, nego je to bilo prihvatanje dokumenta Ahtisari - Černomirdin.

- Taj sporazum su prihvatili Skupština Srbije, u kojoj su svi, izuzev radikala, glasali za sporazum, i Vlada SR Jugoslavije. Mi, predstavnici vojske, policije i predstavnik Ministarstva spoljnih poslova, samo je trebalo da realizujemo to što je već bilo usvojeno. To je bio vojnotehnički sporazum - objašnjava Krga.

Ipak, opšti je utisak da se delegaciji KFOR-a žurilo da se vojnotehnički sporazum što pre usaglasi sa jugoslovenskom stranom.

- Mi smo zaključili da i oni žele da se taj sporazum što pre postigne iz nekih njihovih razloga. Bilo je pokušaja da mi potpišemo sporazum bez rezolucije Saveta bezbednosti UN. U tome je možda neko ocenio da je to pokušaj ubrzanog rešavanja problema. I general Džekson je nekoliko puta naglašavao da smo mi predstavnici suverene države i da imamo pravo da primimo međunarodne snage na našu teritoriju i bez rezolucije Saveta bezbednosti. Međutim, mi smo insistirali da se u taj paket prvo unese i obaveza da se u Savetu bezbednosti UN usvoji rezolucija. I

I korektno i grubo: Komandant NATO snaga u Makedoniji general Majk Džekson i članovi delegacije Vojske Jugoslavije dok se potpisuje vojno-tehnički sporazum o Kosovu u Kumanovu

„Modifikacija implementacije“

Posledica potpisivanja vojno tehničkog sporazuma iz juna 1999. godine bila je formiranje Kopnene zone bezbednosti (KZB) u širini od pet kilometara duž administrativne linije sa Kosovom u ukupnoj dužini 402 kilometra. Bila je to neka vrsta „tampon zone“ između pripadnika Vojske Jugoslavije i međunarodnih bezbednosnih snaga KFOR koje su razmeštene na Kosovu. Kopnena zona bezbednosti u tri opštine juga Srbije bila je dugačka 139 kilometara i prostirala se preko brdsko-planinskog područja (Cerevajka, Končulj, Tulare). Zbog odluke da se na prostoru KZB ne mogu nalaziti pripadnici državnih snaga bezbednosti došlo je do prelivanja terorizma sa teritorije Kosova na područje juga Srbije u opštine Bujanovac, Preševo i Medveđa.

U periodu od 21. juna 1999. godine do 21. novembra 2000. godine na području ove tri opštine naseljene mešovitim albansko srpskim stanovništvom registrovano je 296 incidenata u kojima je 11 lica ubijeno (pet policajaca i šest građana), 38 povređeno (33 policajca i tri građanina i dva člana misije UN), dok su dva građanina bila otečta od strane pripadnika OVPMB (Oslobodilačke vojske za Bujanovac, Preševo i Medveđu) koju su činili etnički Albanci sa juga Srbije i Kosova. U napadima na pripadnike policije, a kasnije i vojske ekstremisti su koristili automatsko naoružanje (mitraljeze, snajpere) ručne bombe, minobacače, a u 24 slučaja registrovano je podmetanje minsko eksplozivnih sredstava. Planom za mirno rešenje krize na jugu Srbije iz februara 2001. godine poznatijeg kao „Čovičev plan“, uspostavljena je saradnja sa predstavnicima međunarodne zajednice pre svega sa KFOR i UNMIK.

Tokom maja 2001. godine posle šest meseci i deset dana od kako je Kumanovskim sporazumom formirana počela je operacija ukidanja KZB koju su pod nadzorom KFOR ponovo zaposeli pripadnici združenih snaga bezbednosti SRJ (vojska i policija). Administrativnu liniju sa KIM ponovo su počeli da kontrolišu pripadnici vojske, policije, a kasnije i pripadnici žandarmerije, koji se i danas nalaze na području juga Srbije.

Izvesno vreme vođeni su razgovori o tzv. modifikaciji implementacije Kumanovskog sporazuma, ali to trenutno izgleda kao da nije aktuelno.

V. R.

fiksni
300 besplatnih impulsa

mobilni
postpaid tarifa sa
500 minuta, 500 poruka
i 1GB za prenos podataka

internet
neograničen protok
brzine do 6 Mb/sec

televizija
digitalni signal sa
preko 100 kanala i
dodatnim sadržajima

Sve skockano u jedan paket!**SABRANE USLUGE, UMANJEN RAČUN**

Usluge interneta, televizije, fiksne i mobilne telefonije sada su sabrane u jedan, jedinstven paket - Telekom BOX. Idealan spoj usluga koje odgovaraju svim vašim potrebama, već od **2886*** dinara mesečno. BOX paket šteti vaš novac i stiže na jednom, umanjenom računu.

Brzo i jednostavno, sa svakim BOX paketom budete u plusu!

* Cena uz ugovor na 24 meseca za Box 4+

www.telekom.rs • call centar 9818 • poslovnice Telekom Srbija

Telekom Srbija

facebook.com/uvezisavama

twitter.com/telekom_srbija

Vuk (Karadžić) i Basara na istom zadatku: **CRVEN BAN**

UPUTSTVO ZA ČITANJE

Kolumnist Danasa, književnik Svetislav Basara, odlučujuće je doprineo da Vukova sintagma *crven ban* ponovo uđe u javni saobraćaj. Dugo je nigde nije bilo, a onda ju je naš pisac odnekud izvukao i lansirao u jezičku orbitu. Odmah je ona unela vedrinu u komunikaciju sa čitalačkom publikom, energiju i sočnost u iskaz, dala je izvesnu eleganciju našim rasprostranjenim psovačkim manirima. *Crven ban* je postao vidljiv, i postao u tekstu kao one reči koje se podvlače, boldiraju ili iskrivljuju italikom. U neku ruku, dobio je kao reč dvostruku snagu. Tu gde se on pojavi, neugodno je drugim rečima: on je namah veći, jači, upadljiviji. Dobio je specijalni status. Dovoljno, dakako, da ga proglasimo za „Reč Broj Jedan“ ove sezone.

Istorija *crvenog bana* opširnija je, međutim, od njegove pojave u Basarinoj seriji kolumni u Danasu. Tu je *crven ban* samo rehabilitovan, i uveden u novi život. Ali, rodio se zapravo u sakupljačkoj intifadi Vuka Karadžića, pomnog beležnika narodnoga stvaralaštva. Tu je i jedan mali paradoks: Vuk, i njegov najveći oponent današnjega doba, Basara, našli su se na jednome zadatku. Da, zapravo, ne dopuste da zamre nešto što je narodnom pevaču – i budimo malo patetični: narodnome geniju – tako srećno došlo na um.

Crven ban pored svoga osnovnoga smisla kao pojedinačne reči, i šifra je za onu vrstu narodnog pevanja i pesama koje se bave erotskim i seksualnim. Vuk je takve pesme popisao, ali ih za života nije niti priredio niti štampao. Neke reči jeste, ali samo u prvom izdanju Rječnika. Bile su lascivne, „sramotne“, neretko skaredne, i nije ni veliki Vuk imao smelosti da ih zadrži u narednim izdanjima. Učiniće to tek Živomir Mladenović i Vladan Nedić 1974, pod igom Srpske akademije nauka, u knjizi naslova „Srpske narodne pjesme, iz neobjavljenih rukopisa Vuka Stefanovića Karadžića, knjiga peta, osobite pjesme i poskočice“. Pesama je 367. Napomenuto je da je izdanje samo za naučnu upotrebu. Seksualna revolucija nije još bila raskomotila naše akademike.

Pažnju javnosti privući će jedan manji izbor koji je potom, 1975, objavila Književna reč. No, stvarnu slavu ove će pesme doživeti tek kad ih je četiri godine kasnije, 1979, štampala Prosveta, u nadahnutom izboru Blagoja Jastrebića. Knjizi je dat naslov „Crven ban“ koji je, eto, postao klasik. Tiraži su bili egzemplarni, i kad se saberu neki potonji, piratski, onda se oni možda primiču brojcima od 100.000. Pirati su je štampali i u Americi.

Na sledećim stranama dajemo vam priliku da se na jednom broju primera uverite u neprolazni šarm ovih pesama, erotsko zdravlje koje emituju, nepatvorenu seksualnost. Premda naše vreme gotovo da ne poznaje sramotne i nepristojne reči, ipak smo tamo gde nam se učinilo da bi diskrecija bila umesnija pesme štampali ili naopačke, ili tako da ih možete pročitati samo uz pomoć ogledala. Ova pesma ispod jedno je takvo iskušenje. Pa, počnite.

ČITAJTE UZ POMOĆ OGLEDALA!

Модзвѣнци
Крѣвѣнци
Те заблѣја
Сорѣну зѣлѣја
Крѣвѣнци
Бѣскѣ дѣлѣ!
**СЛЕТ
СОВѢН**

Foto: Stanislav Mijlović

Svetislav
Basara

TAJNI ŽIVOT CRVENOG BANA

Crven Ban – kako to državotvorno zvuči. Prosto čovek da ne poveruje da se tu radi o eufemizmu za muški polni organ koji je – saglasno mom uredniku – na mala vrata u opticaj vratila kolumna moje malenkosti. Kada je, tamo negde osamdesetih, u biblioteci Erotikon beogradska „Prosveta“ objavila zbirku srpskih narodnih erotskih pesama – sakupljenih Vukom Stef. Karadžićem – bio je to istovremeno i kulturni događaj i šok. Takozvana kulturna javnost postala je žrtva još jedne iz serije famoznih „srpskih podela“. Tradiciji naklonjeniji deo tobožnje javnosti žestoko se suprotstavio objavljivanju lascivnih bečaraca – ruku na srce krajnje sumnjive pesničke vrednosti – smatrajući ih nedostojnim Srba, vidovdanske etike i kosovskog zaveta, dočim je liberalniji deo pozdravio Crvenog Bana kao ključni dokaz da ni u čemu ne zaostajemo za Zapadom i da smo, možda, u izvesnoj prednosti jer je u Evropi erotika personalizovana, dočim su naši, crvenbanski pesmuljci plod kolektivnog erotskog genija. Sve je to, naravno, ubrzo prekrilo ružmarin i šaš, došla su gadna vremena nesklona eufemizmima, pa se Crven Ban u svakodnevni i javni govor vratio pod svojim pravim imenom, katkada samo s početnim slovom „K“ i nekoliko tačaka, katkada, bogme, sasvim otvoreno. Izgleda da sam,

vaistinu, ja bio prvi koji je ponovo počeo da okoliši i da – u časovima dokolice – razmišlja zbog kog je Crvenog Bana mesto najfrekventnije srpske mačo uzrečice (koju sve češće koriste i dame) zauzela prostoproširena rečenica „boli me Crven Ban“. Svi znamo da se tom mangaškom poštapalicom izražava ravnodušnost prema nečemu, stajanje iznad situacije, bagatelisanje, ali niko ne zna zašto ta ravnodušnost mora biti proprućena bolom urogenitalnog trakta, po prirodi izuzetno osetljivog mesta. Kao što će za sva vremena ostati misterija zbog čega se decidirano „neću“ saopštava afirmativnom sintagmom – ‘oču Crven Ban! Možda bi o tome nešto više mogao da kaže onaj bečki doktor koji se profesionalno bavio dubinama nesvesnog, ali on je odavno mrtav, pa ćemo ostati uskraćeni i za odgovor na sledeće pitanje: za koji Crven Ban onome kome nešto nečemo da damo kažemo „Evo ti Crven Ban“. I zašto u situacijama kada smo uvereni da nešto nije i ne može biti radije kažemo – „jeste Crven Ban“. I obratno – „nije Crven Ban“, kad nešto jeste i mora biti. I uopšte, nejasno je zašto je u srpskom jeziku upotreba Crvenog Bana naglašeno učestanija od krajnje ograničene upotrebe ženskog polnog organa čijim se imenom, istina, kiti jedan muški karakter ali koji, bez eufemističke zamene, uglavnom služi za pomalo prevaziđeno psovanje majki i sestara. Mada i Crven Ban polako posustaje. Neki varijeteti se gube. Kad ste, recimo, poslednji put čuli da neko kaže da to što ste mu rekli

možete da „okačite o Crven Ban“, iako se sitni svakodnevni dušmani i dalje nabijaju i stavljaju na isti. Na kraju, da vidimo kako je došlo do toga da takoreći nastavim narodnoprosvetiteljsku misiju Vuka Karadžića (koga u duhovnom smislu očima ne mogu da vidim) i da iz dubina zaborava – ne shvatite ovo doslovno – izvadim Crvenog Bana. Evo kako. Pišući u Danasu dnevnu kolumnu, shvatio sam da mi većina likova koji se tu pojavljuju idu direktno na Crven Ban, a u nemogućnosti da im to neuvijeno saopštim, pribegao sam vreli narodne mudrosti. I sve je krenulo kao po loju. Ovaj, recimo, Dilber savršeno dobro zna na šta mislim kada napišem da je on u stvari Crven Ban od ovce, a onaj Đuvegija isto tako zna šta hoću da kažem kada napišem da mu rabota nije ni za Crven Ban, da ga treba nabiti na Crven Ban i da može, Vuku Karadžiću hvala, da mi popuši Crven Ban. A opet, sve nekako ugladeno, forma sačuvana, ko da se buni protiv upotrebe nacionalne baštine.

CRVEN BAN

„Oj ti brate s jabane, Bi li malo tarane?“ - „Čuti, vraže, ko ti kaže!“ - „Meni kaže crven ban, Koji jebe svaki dan!“

Iz Vukove zbirke

ИПЕ ПЛА' ЛЕС КИЦЕЛА ДЈАЛА; ПРОЈА ЈЕ И БИЦИН ПЛА - ДВОЈЦИСА ЈИПРИЦИН ПРАЈА ИПЕ ЛВАН

Iz arhiva: Tirnanić Osobito kontrolisane pesme

Narodne pesme koje su dugo godina bile „zabranjene“ za narod i korišćene „samo za naučnu upotrebu“ izazivaju ovih dana živo interesovanje javnosti. Reč je o petoj knjizi Vukovih narodnih pesama, koje je on nazvao „osobitim“.

Vuk Stefanović Karadžić zaposeo je vrh top-lista knjižarskih bestselera!

Pošto ovaj podatak svakako nije prepisan iz nekih prošlovekovnih novina serbskih, budući da je za života Vuk bio sve drugo sem Momo Kapor svog vremena, neobavešteni čitalac će možda pomisliti da smo pobrkali kalendar jer je blizu pameti kako se u maju ne kupuje školska lektira. I evo na delu jednog kulturnog klišeja za koji Vuk, nema zбора, ne snosi nikakvu odgovornost: osuđen da u epohi ogromne potrošnje ispisane hartije svojim veličanstvenim delom bez presedana uglavnom popunjava deo programa u nastavi maternjeg jezika i nacionalne književnosti on se zbirkom „Crven ban“ sto petnaest godina posle smrti javlja lektirom koja nije nimalo školska i koja, upravo radi toga, predstavlja još jedan, sasvim osoben dokaz njegovih teza o bogatstvu našeg narodnog jezika.

Naš eventualno neobavešteni čitalac biće posle ove rečenice sklon da zaključí: dakle, ponovo otkriveni Vuk. Koješta, naravno. Sistematičan poput onog svinjara što je u to vreme vladao Srbijom, Karadžić je učinio sve da ovakvi otkrivački napori budu ubuduće nepotrebni, ali izgleda da sistematičnost već po prirodi svojoj proizvodi bumerang-efekte: činjenica da pesme iz knjige „Crven ban“ nisu do sada bile poznate široj javnosti, bar ne kao pisana literatura, jeste plod određenih prikrivačkih napora. Jer, „Crven ban“ je izbor iz pete knjige Vukovih narodnih pesama koja je, u njegovoj verziji, nosila naziv „Osobite pjesme i poskočice“. Odmah će biti jasno o kakvoj se osobitosti radi kada se napomene da je „Crven ban“ štampan u ekspanzivnoj „Prosvetinoj“ ediciji „Erotikon“, te isto tako, da se svojevremeno, pre nekoliko godina, podigla poprilična buka i prašina kada je Srpska akademija nauka, za čija se izdanja iz razumljivih razloga obično građanstvo inače ne otima, ove pesme izdala u tiražu od pet stotina primeraka i sa upozoravajućom oznakom „samo za naučnu upotrebu“. List „Književna reč“ je, preštampanvši nekoliko pesama (ali ne za „naučnu upotrebu“), tada napao ovaj postupak, a danas, sećajući se toga, Blagoje Jastrebić u pogovoru „Crvenog bana“ kaže: „Nažalost, naše vreme je ostalo na nivou vremena Vukovog drugog Rečnika. Petu knjigu njegovih narodnih pesama mi čemo izdati samo za naučnu upotrebu, iako ta knjiga jezički, pa i književno ostaje u domašaju onih prethodnih, bez obzira na to što je njena umetnička vrednost drukčija no u prethodnim knjigama.“

Vratimo se još na ovo.

Dužnost nam je da, pre toga, makar delimično istražimo fenomen edicije „Erotikon“, koja će svom uredniku Milanu Komneniću zasigurno doneti priznanje za izdavački potez godine: jer, posle samo nekoliko nedelja od pojave prvih knjiga iz ove biblioteke, u jesen prošle godine, „Prosveta“ je morala da

angažuje dodatne grafičke kapacitete radi doštampavanja razgrabljenog tiraža Batajevog „Plavetnila neba“ i „Poslednjeg skretanja za Bruklin“ Hjuberta Selbija. Jasno je i na prvi pogled da je ovde reč o veoma promišljenoj uređivačkoj politici koja je svojim uspehom na izvestan način omogućila pojavu Vukovog „Crvenog bana“.

KORICE ZA EROTIKU

Bilo je, istini na volju, komercijalno podjednako uspešnih pokušaja izdavanja tzv. erotske literature („Zlatni paun“ riječkog preduzeća „Keršovani“); no, njihov kratak dah može se smatrati za posledicu činjenice da, suprotno sadašnjem primeru „Erotikona“, ove napore nije pratilo i određeno priznanje kulturne javnosti. Razlog promene raspoloženja lako će se razumeti. Dok je, recimo, „Zlatan paun“ pored izvrsnih literarnih dostignuća u kojima su se doticale erotske pesme („Portnojeva boljka“ Filipa Rota, na primer) smatrao da u njegovom izboru legitimno mogu stajati i istaknutija dela od nesumnjivo pornografskog opredeljenja („Priča o O“ Pauline Reaže), ili dok je - kao u slučaju onih knjžica što su svojevremeno izlazile sa pretencioznim i prikrivačkim nazivnikom „Razmišljanja o ljubavi“ - pornografsko postojalo literarno po imenu pisca (Hofman, Bodler) i obrnuto (i pornografija drži do sebe), dotle je Milan Komnenić u programski moto „Erotikona“ uneo jasnu distinkciju između erotskog i pornografskog, tvrdeći da je prvo izraz slobode, a drugo u službi nazadnih nastojanja i manipulacije. „Ne libeći se da iznese na videlo ono što je potiskivano, žigosano ili osporavano u različite svrhe, erotska umetnička književnost prekoračuje često one granice pristojnosti koje je građansko licemerje nametnulo kao svojevrsnu odbranu svojih interesa“, kaže Komnenić. Ovaj jasno definisan stav, u kome ne možemo a da ne vidimo i zrnce lukavosti, preko potrebno kada se u našoj sredini čovek laća ovakvih poslova, omogućio je Komneniću da, s jedne strane, u „Erotikon“ uvede knjige koje, iako žestoko govore o seksu, uopšte nisu erotske po svom osnovnom tematskom opredeljenju („Poslednje skretanje za Bruklin“, „Profesor žudnje“ F. Rota), te da tako, s druge, proširujući pojam erotske literature do krajnjih granica, eminentnom pornografskom naporu jednog Žorža Bataja („Plavetnilo neba“) podari nesumnjivo legitiman epitet smelog istraživanja u sferi jezika. U takvoj koncepciji kao dosadašnji stubovi edicije javljaju se Fukoova „Istorija seksualnosti“, lucidna filofska analiza građanskog porekla svih tih petljavina oko erotike, i Vukov „Crven ban“, u kome se narodni genij davno podsmehuo i našim današnjim nazovijevima oko „one stvari“.

NOVA SLIKA PROŠLOSTI

Izvesno je da će proučavanje „Crvenog bana“ ubuduće biti obavezna lektira svih pokušaja da se rastumači fenomen erotskog u književnosti. Oni koji, s puno razloga, zagovaraju tezu

KUPOVALA KUPUS

Ha, ha, nek' se zna
 Kad je Mara kumovala
 I kupusa kupovala -
 Dala picu za glavicu!

KOLOVOĐI

Tijo, tijo, kolovođo
 Tijo, tijo, poletio,
 Za oblake zaletio;
 Kad se natrag povratio,
 U dupe mi uletio!

БОЈПРИЗ ИП КИЦЕ ЦЕЛОЈ
 КОЛООВОД' ЛИТО БЕЛО'
 ОБЕЛ КОЛООВОД

SNAŠA VEMA

Zora sviti,
 Jošt na kiti
 Slatko drema
 Snaša Vema.

СВАКА ТИЦА ЛЕПО ПОЈЕ -
 АЛИ КОСИ АЛИ КОСИ
 АЛИ ГОСТИ АЛИ ГОСТИ
 АЛИ ДОМАЦИН ДОБРО ЈЕБЕ -
 АЛИ ГОСТИ АЛИ ГОСТИ

GOST

HOĆE DJECA

Opa cupa, cupice,
 Hoće djeca rupice!

ISPOD PUPKA DINJA PUKLA

Ja posijah bob i dinje,
 Navrani se đevojčica
 Dinje brati, bob zobati.
 Ja je čekah jednu večer,
 Ja je čekah i dočekah,
 Stavih ruku u nje darca,
 U nje darca dva krastavca,
 Nit su zrela ni prezrela,
 No najljevsja za grizenja.
 Stavih ruku malo niže,
 Ipod pupka dinja pukla,
 A iz dinje voda teče,
 Nagnah konja te napojih
 I jedva se nje odvojih.

ДІВІТІ ДІВІТІ ДІВІТІ
 ДІВІТІ ДІВІТІ ДІВІТІ
 ДІВІТІ ДІВІТІ ДІВІТІ
 ДІВІТІ ДІВІТІ ДІВІТІ

ДІВІТІ ДІВІТІ ДІВІТІ

ДИВІ' ДИВІ' ДИЦКЕ

o tome da je pisanje o erosu jedna vrsta iskušavanja utopije naći će i u Vukovim „osobitim pjesmama“ dokaz svoje tvrdnje o entropskom karakteru ovakvog napora: kao što Hofman, koji je u drugim žanrovima granice mogućeg pomerio do neslućenih tačaka, nije bio u stanju da u svom „erotskom“, pornografskom zapravo, spisu „Sestra Monika“ smisli ništa drugo do beskrajno ponavljanje „poze“ koja je tada važila za sablažnjivu, tako ni narodni pevač ne okoliši suviše, imajući stalno jedno te isto na umu, koje bi, to „isto“, moralo vrlo brzo postati dosadno čak i za čitanje da nije nečeg drugog.

Suprotno svojim savremenim romantičarima i današnjim „erotskim piscima“, koji u seksu vide pokretačku silu iznad mnogih drugih, silu koja se naizmenično stavlja u službu dobra i zla, iskušanja i uznesenja, nešto što je raj i pakao podjednako, genij narodnog pevača osetio je da se traumama najbolje staje na rep ako se dočekaju sa radošću. „Osobite“ pesme iz „Crvenog bana“ više su to, osobite, po svom humoru negoli po svojoj erotici; ali, to nije humor koji se seksu podsmeva iz nemoći, već kalambur koji je svestan životne potentnosti erotskog doživljaja. Lako se ispostavlja da se ovim prilazom sfera erotike pretvara u sferu jezika: pregled „bezobraznih“ reči koje je Vuk uneo u izdanje „Srpskog rječnika“ iz 1818. godine jeste nešto čemu današnji „osobiti jezikoslovac“ nema šta da doda niti šta da oduzme - stvar je savršena i potpuna.

Jedan tako bogat jezik, kao i svaki jezik uostalom, jeste kompletna slika svog sveta, pa je „Crven ban“ iznenađujuće delo pre svega po tome što ruši mnoge predrasude o narodnoj tradiciji: „Valjda ni u jednom umotvoru narodnom nije toliko došla do izraza slika svakodnevnog življenja kao u Vukovim pesmama ove vrste“, kaže Blagoje Jastrebić. Nasuprot onim uvreženim pretpostavkama o rigidnoj patrijarhalnosti naše prošlosti, o jednom okamenjenom društvu gde je sve „epski“ bilo utvrđeno vekovima unazad i unapred, „Crven ban“ donosi jedan sasvim drugi „milje“ u kome je džilitanje kopljima pod oblake i oranje drumova zamenjeno „džilitanjem“ i „oranjima“ sasvim druge vrste, sa vedrinom čija je iskonska snaga uznemiravala sve one, od mitropolita Stratimirovića pa nadalje, koji istoriju ovog naroda isključivo doživljavaju pod senkom dva vrana gavrana. Anatema koju je pomenuti pop bacio na Vuka u povodu „osobitih“ pesama i „bezobraznih“ reči bila je, na svoj način, priznanje njegovoj revoluciji i shvatanju pravog narodnog bića.

MITSKO I SAVREMENO

Neko će možda reći da je sve to bio način odupiranja tegobama svakidašnjeg življenja - i bio je - ali, dokazujući na osoben način Hujzinginu tvrdnju da su mračne predstave o davnim vremenima uglavnom posledica našeg mračnog neznanja, „osobite pjesme“ iz pete knjige Vukovog trezora izazvaće, pored svega ostalog, i po koji nostalglični treptaj za vremenima koja su, sudeći prema „Crvenom banu“, bila manje polno „šovinistička“ od ovog koje je naša sudbina: dokazavi da je za „nadjebavanje“ potrebno dvoje ravnopravnih, narodni pevač ruši onaj mit o ženi koja pere mužu snega, koji je osnova naše izmišljene patrijarhalnosti, a istu tu patrijarhalnost smešta u prave okvire dajući prednost gostu kada je reč o erotskim pitanjima - jer

Sve ptičice lepo poju,
 ali kos, ali kos,
 I domaćin dobro j...
 ali gost, ali gost.

Sve u svemu, ovi su izrazi životne radosti bili očito neka vrsta paganskog odupiranja narodnog duha okolnostima svakidašnjice, loše samim tim jer nije po meri čovekovo pa se, u tom smislu, pagansko iz „Crvenog bana“ iskazuje duboko modernim u životu sadašnjeg čitaoca: ako je poigravanje sa erotikom prizivalo promenu i otklanjanje u zapečak mrtve mitove možda i nikad doživljene prošlosti, koja je - uprkos tome - polagala pravo na večnost, onda nas to pevanje može podučiti kako da se, pored ostalih, rešimo mita koji nas upravo pritiska kao deo prošlosti koju još jedino živimo baš u sferi erosa, građanskog potiskivačkog mita seksa. „Crven ban“ je, rečju, reškung potiskivačkog mita seksa. „Crven ban“ je, rečju, reškung potiskivačkog mita seksa. „Crven ban“ je, rečju, reškung potiskivačkog mita seksa.

Bogdan Tirnanić (NIN, 27. V 1979)

Da se poje pica'
 Bo četiri kica'
 Bo dva brata bicke'
 Dini' qini' qicke'

Na fotografiji: Spomenik Vuku Karadžiću u Beogradu

Piše: Tomislav Marković

CRVEN BAN I GOLA ISTINA

Crven Ban je zreo za penziju. Prostonarodne erotske doskoviče deluju sasvim nevino u eri masovne internet pornografije. Ljubavne zgrade pastira i pastirica izgledaju gotovo kao tekstovi za „kuvarice“ u poređenju sa, na primer, tekstovima hip hop benda Prti Bee Gee. Što bi rekao Voja Despotov: „Narodne pesme su umrle, znam, bio sam na sahrani“. Možda je najbolji dokaz teze da je subverzivnost Crven Bana iscrpljena, činjenica da je glumac Bogoljub Mitić Đoša u saradnji sa Giletom Brankovićem Tošom snimio DVD „Crven ban je ban“, kao vodič kroz erotsku narodnu poeziju koju je zabeležio Vuk Karadžić. Tamo gde je Đoša, junak „Porodičnog blaga“ i srodnih serija za zatiranje sivih ćelija, tamo ničeg subverzivnog nema.

Šansu da sačuva nešto od skarednosti Crven Bana Đoša je zauvek propustio. Da je tekstove iz Vukove zbirke izgovarao ne kao glumac, već kao politički funkcioner, možda bi stvari izgledale malo drugačije. Da se zadržao malo duže na mestu potpredsednika Jedinственe Srbije kod Dragana Markovića Palme, te da je dogurao do poslaničkog mandata, bilo bi zanimljivo sa skupštinske govornice čuti nešto poput: „O djevojko, visoka planino, ja umriješ, ne uspeh se na te! - Vaj, junače, orahovi lade, i ja umreh, ne legoh poda te!“ Mada, u domu za vešanje zdravog razuma u kojem su narodni deputati svojevremeno pevali popularni song „Slobodane, Slobodane, ti si komunista/volimo te, volimo te ko Isusa Hrista“ (duet Raka & Bidža, SPS varijanta Sonny & Cher), teško da erotski sadržaji mogu zvučati skaredno. Neki drugi tekstovi izgovoreni sa tog svetog mesta, skupštinske govornice, zvučali bi daleko opscenije i subverzivnije. A najveću podrivačku moć imali bi sasvim jednostavni iskazi koji ukazuju na činjenice koje se mogu videti što golim, što okom. Na primer: „Kosovo nije Srbija, a preambula Ustava je gola laž“. Ili: „Srbija je izvršila agresiju na Bosnu i Hercegovinu“. Ili: „Gospode i gospodo, ako ste već glasali za ratnu politiku Slobodana Miloševića, možda biste mogli da saznate nešto i o ratnim zločinima počinjenim u vaše ime, onako fakultativno, i

da se malo suočite sa sopstvenom odgovornošću“. Ili: „Lustracija je srce Srbije“.

Tako stižemo u srce paradoksa: najveći subverzivni potencijal u srpskom društvu nemaju erotski stihovi, pornodično narodno blago i ostale KPGS ode radosti, već gola fakta. Činjenice su opscene, skaredne, subverzivne; činjenice podrivaju našu borbenu gotovost; činjenice ugrožavaju naš društveni poredak; činjenice nam rade o glavi; činjenice su vekovni neprijatelji srpskog naroda. Možda bi sa crkvenog amvona bilo zabavno čuti lascivnu pesmu iz „Crven bana“ koja govori o seksualnom odnosu sveštenika i devojke, ali kudikamo subverzivnije bi zvučala gola istina o slučaju vladike Pahomija. Dokaza za subverzivnost činjenica ima na pretek.

Ako novinar kaže popu - pop, bobu - bob, fašisti - fašista, a ratnom huškaču - ratni huškač, sledi mu tužba za duševnu bol i skoro izvesna presuda u korist duševno bolesnog tužitelja. Bez obzira što je dotični prodao dušu đavolu za sitne pare. Sud se ne bavi zakučastim teološkim pitanjima, a ni ovozemaljska faktografija ga ne zanima baš previše. Važno je samo da se poredak zvaničnih laži održi i ostane neokrnjen. Po anti-evropskom zakonu za koji su glasale proevropske političke snage. Ako neki medij piše o pokolju zvezdarske šume koji planira Dragan Đilas, ili o seči zdravih platana, ili o poslovnoj imperiji porodice Homen, ili se ruga državnim tragačima za zakopanim blagom u obličju Draže Mihailovića, kao što to rade e-novine, crno mu se piše. Ili ako otkriva veze između književnosti i ideologije, kao što to čini Beton, gotovo niko se neće baviti otkrivenim činjenicama, već će autore Betona proglasiti ideolozima, crvenim Kmerima, četvorčlanom kineskom bandom, sovjetskim komesarima. Inverzija je potpuna: nije car go, već de te koje je to videlo i reklo. Ništa nije tako nemoćno kao *nemoć očiglednog*.

U tom kontekstu zaista nema mnogo prostora za subverzivnost „Crven Bana“. Tranzicija u Srbiji je prešla put od stanja klanja do stanja poricanja, zvanična slika realnosti je zacementirana propagandom koja traje više od dvadeset godina, prošlost je zaključana u podrum, a svakodnevni život se odvija pod nepisanim sloganom: „Meso na stolu, kosti pod tepihom“. Carevo novo odelo je skrojeno od providnog memorandumskog štofa, a čitavo carevo telo prekriveno je tetoviranim mapom Velike Srbije. Tamo gde bi trebalo da bude Crven Ban stoji bajonet. A novi „Crven Ban“ može da počne veselom poskočicom pod naslovom „Toponom je bio vreo“: „Priedor, Foča, Srebrenica/Trnopolje, Vlasenica/Suva Reka, Podujevo/Omarska i Sarajevo//To su moji logori i jame/Potomak sam očila i kame//Brčko, Gacko, Ključ, Sokolac/Banja Luka i Bratunac/Bihać, Doboj i Trebinje/Keraterm i Nevesinje//To su mesta koja tajnu kriju/Svetle tačke u mome si-vi-ju//Teslić, Zvornik, Kalinovik/Krupa, Šamac i Dubrovnik/Višegrad i Vlas Vilina/Rudo, Vakuf i Bijeljina//To je moje naličje i lice/Sve drugo su kućine i trice“ ■

Demonstranti širom sveta bili su inspiracija Tajmu da im dodeli titulu „Ličnost godine“. Izbor dodatka Crven ban su pripadnice ženske nevladine organizacije „FEMEN“ iz Ukrajine koje su svoje erotske simbole koristile u političkim protestima. Na meti im je bio naročito Putin.

Foto: FoNet

godina Fonda za otvoreno društvo

Dvadeset godina postojanja i rada Fonda za otvoreno društvo je uzbljavna priča o razvoju društva u Srbiji u tom vremenu.

To je priča o mukotrpnom sazrevanju demokratije, nastanku, razvoju, i odvažnim akcijama nevladinih organizacija koje su se suprotstavljale autoritarnom režimu tokom 1990-tih; odlučnim i smelim zahtevima za brzim promenama i prihvatanjem odgovornosti za ratove koji su vođeni na teritoriji bivše Jugoslavije; i značajnom, ali u društvu nedovoljno prepoznatom doprinosu, koje te organizacije od 2000-te godine daju uspostavljanju funkcionalne demokratske države, poštovanju principa vladavine prava, ukidanju svakovrskih monopola i jačanju socijalne inkluzije bez koje se ne može ostvariti socijalna pravda. To je priča o borbi za slobodu medija koja i danas traje, i nije samo vezana za profesionalnost rada medija, već i za stvaranje uslova za obaveštene učesnike građana u javnim poslovima, procesima donošenja odluka, njihovom osnaživanju da efikasno kontrolišu vlast, prepoznaju demagogiju, a na izborima glasaju za one koji nude i s integritetom mogu da sprovedu realistične i na javnom interesu zasnovane državne politike. Ona govori i o postepenom uspostavljanju funkcionalne demokratske države i reformama.

Takođe, to je i priča o dramatičnim socijalnim i ekonomskim prilikama tokom 1990-tih koja se i krajem prve deкаде 2000-tih delimično ponavlja i humanitarnim patnjama ne samo izbeglica i interno raseljenih lica, već i domaćeg stanovništva koje je iskusilo inflaciju nezabeleženu u ekonomskoj istoriji i strmo-glavo osiromašenje. Ali, još više od toga to je priča o upornosti ljudi koji su delujući samostalno, unutar postojećih ili gradeći nove institucije gledali u budućnost. O onima koji su uprkos izolaciji nastojali da se lično razvijaju ili da društvo u Srbiji povežu sa razvojnim tokovima i obezbede mu stabilne osnove za budućnost zasnovanu na najnovijim naučnim saznanjima, najboljim praksama i na delotvornoj upotrebi najnovijih tehnologija.

KONTROVERZE

Fond za otvoreno društvo je svakako jedna od institucija o kojoj se ispoljavaju najkontroverznija mišljenja. Stavovi građana i elite osciliraju od izrazitog neprijateljstva, preko uvažavanja, do ignorisanja. Takav odnos prema Fondu ponekada je diktriran odnosom prema njegovom osnivaču Džordžu Sorosu. On je mnogo

puta kao osoba kritikovao Srbiju i njeno političko vodstvo, ali na nevericu mnogih nikada nije uticao ni na jednu odluku ili rad Fonda. Sve odluke su donete u Beogradu i bile su zasnovane na neposrednim uvidima u stanje stvari i objektivnoj proceni šta je u konkretnim okolnostima od najveće koristi za razvoj otvorenog društva u Srbiji. Ponekada je sam rad Fonda, njegova nezavisnost u odnosu na domaće centre moći, izbor akcija čije sprovođenje podržava ili ih sam preuzima izvor kontroverzi. Jedan od rukovodećih principa u donošenju odluka jeste taj da se daje podrška ne samo onim akcijama koje rešavaju trenutne probleme, već onima koje stvaraju i osnove za buduću održivu razvoj otvorenog društva u Srbiji. Radeći na taj način Fond, gledajući u sadašnjost nastoji da otvori perspektive za buduće razvoje.

NOVAC

Tokom 20 godina rada Fond za otvoreno društvo je uložio neposredno u Srbiju oko 160 miliona dolara. Četvrtina tog novca je utrošena za ublažavanje ekonomskih i socijalnih posledica humanitarne katastrofe tokom 1990-tih, ali i za rešavanje problema izazvanih efektima tekuće svetske ekonomske krize. Deo te pomoći obezbedio je dostojanstvenije preživljavanje izbeglica i interno raseljenih i njihovu socijalnu integraciju, dok je deo utrošen za nabavku opreme i lekova za zdravstvene institucije što je svim građanima Srbije obezbedilo bolje uslove za lečenje. Ostatak je potrošen za dečije i omladinske programe kako bi oni u nemirnim vremenima imali priliku da se pripreme i postanu aktivni građani i da razviju svoje lične sposobnosti i talente. Danas se ta sredstva ulažu u programe zapošljavanja teško zapošljivih lica, samo-zapošljavanje mladih i pokretanje sopstvenih poslova i kroz komplementiranje nedostajućih budžetskih sredstava, za pružanje socijalnih usluga koje je ponudila nedavno reformisana politika socijalne zaštite.

Preostala sredstva utrošena su za podršku projektima nevladinih organizacija, nezavisnih medija, fakulteta, državnih i alternativnih institucija kulture, izdavačkih kuća, lokalnih samouprava, Vlade i nezavisnih tela Srbije čiji je cilj bio promena politika, razvijanje i sprovođenje reformskih politika ili vođenje akcija za njihovo donošenje i odgovornu primenu. Kroz mnoge od njih pružane su i neposredne usluge građanima Srbije kroz rad SOS telefona i sigurnih kuća za žene i decu žrtve nasilja; zaštitu pojedina i manjina kojima je pristup pravima uskraćivan ili su ona bila brutalno prekršena; rad omladinskih savetovališta i nezavisnih obrazovnih centara u kojima se stiču veštine i znanja koja će tek biti uvršćena u obrazovni sistem – od debatih i veština za mirno rešavanje sporova do teorijskih znanja – koje je pohađalo na hiljade mladih. Konačno, deo tih sredstava utrošen je za reformu državne i lokalne uprave i osposobljavanje državnih službenika za bolje sprovođenje reformisanih politika i pružanje kvalitetnijih usluga građanima Srbije.

Dodatnih 30 miliona utrošeno je za plaćanje školarina studentima iz Srbije koji su studirali na Centalnoevropskom univerzitetu i brojnim inostranim univerzitetima visokog ranga kao što su Oksford i Kembriđ; lekarima koji su pohađali čuvene Salzburške seminare; ali i za povratak stručnjaka u zemlju posle 2000. godine. Danas neki od njih zauzimaju istaknuta mesta u političkom i javnom životu Srbije pokrivajući širok spektar vrednosnih opredeljenja, što i jeste odlika otvorenog društva, ili svojim profesionalnim radom utiču na razvoje u raznim oblastima, od obrazovanja preko nauke do Univerziteta.

AKCIJE

Ocenu rezultata rada uvek treba pre-pustiti drugima. Ona je u slučaju Fonda tesno povezana i s ocenom rada svih onih koje je Fond podržavao. Svesni smo da u nekim poduhvatima nismo uspeali, a da smo u nekim i grešili. Međutim, ima nekoliko postignuća koje sam Fond svakako smatra svojim najboljim doprinosima koji jesu ili će nastaviti da utiču na buduće razvoje Srbije i njih treba navesti.

Postojanje medija, udruženja, izdavačkih kuća i nezavisnih kulturnih asocijacija i institucija (od festivala nekomercijalnog stvaralaštva do alternativnih kulturnih centara) koje istrajno i značajki brane slobodu javne reči, medijske slobode, opskrbljuju javnost novim kritičkim uvidima i znanjima, omogućavaju ispoljavanje različitih uvida, mišljenja i stavova koji legitimno postoje u društvu i obezbeđuju prostor za kritička sučeljavanja različitih delova društva i vlasti. Njihovo postojanje je tokom devedesetih bilo uporišna tačka preko koje se slobodno i različito mišljenje prenosilo, a danas su važno sredstvo kojim se obezbeđuje obavešteno učestvovanje građana u javnim poslovima, njihova efektivna kontrola javnih vlasti i odgovorno odlučivanje na izborima.

Gradanski aktivizam koji se ispoljava kroz rad nevladinih organizacija, profesionalnih udruženja nezavisnih istraživačkih institucija, a koje su tokom devedesetih javno iznosile i afirmisale stavove i potrebe onih delova društva koje je vlast svojim politikama i odlukama ignorisala, učitkivala, čija prava je svojim ponašanjem masovno kršila (od individualnih ljudskih prava i prava manjina do slobode Univerziteta). Danas su one aktivni učesnici u procesima odlučivanja u oblastima gde su uspele da praksa javnih konsultacija postane deo procesa donošenja odluka, predlagači novih politika i zakona, akteri javne diplomatije, kontrolori i kritičari vlasti. Organizacije za zaštitu ljudskih i manjinskih prava, za borbu protiv korupcije, suočavanje s prošlostu i eliminaciju sindroma nekažnjivosti su glavni nosioci građanskih akcija čime doprinose da vladanje bude zamenjeno dobrim upravljanjem države.

Afirmacija transparentnosti, odgovornosti i javnog integriteta kao glavnih principa vršenja vlasti, koga stalno aktuelizuje i na koji stalno skreće pažnju vlasti jedna dinamična grupacija novinara, aktivističkih i profesionalnih udruženja i organizacija i istraživačkih centara. Delujući samostalno ili u koalicijama svojim znanjem odlučujuće doprinose da se uspostave mehanizmi preko kojih je moguće obezbediti sprovođenje ovih principa u praksi, od Zakona o slobodnom pristupu informacijama do uspostavljanja Agencije za borbu protiv korupcije. Bdije i kontroliše efikasnost tih mehanizama, ukazuje na delove sistema koji ne funkcionišu i koristi pravna i druga legitimna sredstva kojima otkriva pojedinačne slučajeve ili obelodanjuje mehanizme zloupotrebe vlasti.

Afirmacija socijalne inkluzije kao principa na kojima moraju da se zasnivaju javne politike i kao instrumenta za ostvarivanje socijalne pravde. To je otvorilo put demarginalizaciji čitavog niza ranjivih grupa od Roma, preko osoba sa invalidi-

tetom, do pripadnika LGBT populacije, detabuiziralo njihove probleme (od nasilja prema ženama, preko zlostavljanja dece do nemogućnosti da pripadnici ovih grupa pristupe svojim pravima, do diskriminacije) i stvorilo uslove za njihovo rešavanje: od kriminalizacije nasilja nad ženama do uspostavljanja institucija koje se aktivno bave eliminacijom diskriminacije. Vrhunac u ovom pogledu predstavlja prihvatanje koncepta inkluzivnog obrazovanja za koji se Fond zalagao još od organizovanja dečijih letnjih kampova tokom 1990-tih, a čije sprovođenje treba da obezbedi jednak pristup pravu na obrazovanje i jednakost životnih šansi za sve.

Rana i raširena upotreba informacionih tehnologija u obrazovne i aktivističke svrhe koja je bila moguća zahvaljujući osnivanju i radu drugog po redu internet provajdera u Srbiji, koji je besplatno obezbedivao svoje usluge školama, nezavisnim medijima, aktivističkim organizacijama i internet klubovima otvorenim za građane, kao i prethodnim obezbeđivanjem kompjuterske opreme za te iste institucije. Time su rušene barijere slobode koje je nametala vlast i međunarodna izolacija. Informacione tehnologije menjaju odnose u društvu, načine uspostavljanja odnosa u društvu, izvore informisanja (novi mediji, E-izdavaštvo), načine upravljanja (E-vlada), načine vođenja javnog dijaloga i komunikacije sa vlastima (E-demokratija) načine učenja i ekonomskog delovanja (E-poslovanje i društvo znanja). Ta saznanja su širena uprkos izolaciji i siromaštvu, a upotreba informacionih tehnologija u najrazličitije svrhe postajala je praksa skoro istovremeno kada i u drugim zemljama. Jedna od prvih državnih strategija koje su donete posle 2000. godine čiji je izradu pomogao Fond bila je Strategija razvoja informacionog društva.

Širenje razumevanja da evropeizacija, odnosno usvajanje i pre svega praktikovanje principa EU politika, standarda i normi, čak kada to ne čine – očigledno na sopstvenu štetu – ni pojedine članice Unije, jeste unutrašnji politički proces reformi koji najizvesnije vodi uspostavljanju stabilnih temelja za ubrzani održivi razvoj Srbije, odgovorno upravljanje i podizanje kvaliteta života građana. Na tim temeljima je kroz saradnju sa državom podržana izrada brojnih nacionalnih strategija ili sprovođenje njihovih pojedinih delova, dok je nadgledanje njihovog sprovođenja ili građansko zalaganje za njihovo donošenje i sprovođenje postalo praksa zahvaljujući podršci organizacija građanskog društva.

Ovakav rad bio je moguć zahvaljujući najboljim i kreativnim umovima Srbije, od članova Srpske akademije nauka i umetnosti, profesora Univerziteta, međunarodno afirmisanih kulturnih stvaralaca i naučnika, predanih poštolaca etičkih normi najrazličitijih struka, od odvažnih građanskih aktivista koji su bili članovi Upravnog odbora Fonda, ali zahvaljujući i naporima više desetina zaposlenih koji su angažovali svoju stručnost i građansku odgovornost u ostvarivanju misije Fonda.

Svi zajedno
čestitamo Vam
Novu 2012.
godinu.

Đilasova Nova klasa, CIA i Udba

Priča o najslavnijoj knjizi jednog srpskog autora

piše Sava Dautović

Protekle godine obeležavan je vek od rođenja Milovana Đilasa (1911-1995), najpoznatijeg jugoslovenskog i istočnoevropskog disidenta. S nekoliko novih knjiga, jednom izložbom i na dve-tri prigodne večeri i tribine (jedna je održana u Londonu, u organizaciji naših ljudi) evocirani su neki ključni momenti njegovog života i dela. Ono što je u tom životopisu i stvaralaštvu bilo upitno ili nedovoljno istraženo, ostalo je, međutim, manje-više takvo i na kraju svih tih jubilarnih evokacija. Pa tako opet imamo posla sa Đilasom, revolucijom, državnikom i piscem, koji od davala u Titovoj eri, u postkomunizmu izrasta u anđela.

Pojavila se (u rodnoj mu Crnoj Gori) tek jedna knjiga koja ga je pokušala predstaviti uravnoteženo ali je, nažalost, zbog očigledne revanšističke motivacije i dogmatske optike, takva njena ambicija samo delimično ostvarena. Pisac je Beogradanin, prof. dr Dragutin Leković (1919), član Crnogorske akademije nauka i umjetnosti (CANU), koja ju je i objavila, u ediciji Monografije i studije, s naslovom Milovan Đilas i socijalizam i podnaslovom: Filozofsko istorijska razmatranja.

Odbacujući „lažnu skromnost“, autor u „iskrenom“ ispovednom predgovoru kaže da „ovakav rad“, kao što je njegov, o Milovanu Đilasu i njegovom delu „još uvijek nije objavljen“. I, dalje, da se njegova osobenost ogleda u tome što je „marksistički angažovan“ i što predstavlja „marksističku kritiku ideja, stavova i aktivnosti Milovana Đilasa“. Otkriva se i da je autor, koji knjigu završava u 90. godini života, u „ideološkoj konfrontaciji“ sa Milovanom Đilasom još od 1953, dakle, čitavu godinu pre nego što će ga Tito likvidirati. Autor pripoveda i kako je,

zbog svog „avangardizma“ u kritici Đilasa, imao egzistencijalnih problema, kako je „rehabilitovan“ kad je njegov visoko pozicionirani oponent doživeo sudbinu palog anđela i kako misao o nastanku ove knjige tinja faktički baš od njihovog međusobnog sukoba, kada je, po Lekoviću, Đilas postupio osvetoljubivo.

Ne samo što je zakasnelo, (pre)obimno i teško prohodno štivo, već i zbog već spomenutih mana i bezbroj autorovih pretencioznih

vič neretko čita površno i tumači brzopleto. Tako postupa i prema knjizi koja nas u ovom tekstu prvenstveno interesuje i misteriji koja njen nastanak prati još od rukopisa. Reč je o Đilasovom najslavnijem i u svetu najpriznatijem delu – politikološkoj studiji Nova klasa. Koja je, da podsetimo, po anketi Literarnog dodatka londonskog Tajmsa svrstana među sto najuticajnijih knjiga 20. veka. I od 1957. godine, kada je prvi put štampana – dostižući do danas tromilionski tiraž i prevode na šezdesetak jezika – stekla status kulturne knjige kritike komunizma.

Ako ostavimo po strani, od pre nekoliko godina, obiman tekst Mire Bogdanović o Milovanu Đilasu u zagrebačkom Ljetopisu Srp-

No 1
godišnjica

jim angažmanom u antikomunističkoj borbi i hladnoratovskoj propagandi.

Međutim, dok na pitanje o ovakvoj upotrebi Nove klase daje potvrđan odgovor, Leković nam o enigmatičkoj se tiče onog „koautorstva“ ne saopštava ništa novo, a pogrešno navodi i izvor na koji se poziva kad ga pominje. On, naime, pripisuje Desimiru Tošiću da je nešto o tome rekao u svojoj knjizi Ko je Milovan Đilas: disidenstvo 1953-1995, Beograd, 2003, iako je autor onoga što Leković citira Vasilije Kalezić (kao Tošićev sagovornik u razgovoru koji se daje kao pogovor). Tu, dakle, Kalezić, vrsni poznavalac Đilasovog života i dela i čovek koji je s Đilasom bio u izuzetnim prijateljskim odnosima – ne zato što je poput nekih „prijatelja“ iz Šimine 9 bio nametnut od nadležnih službi, kako, na primer, za Živorada Stojkovića sugerše Latinka Perović – ukazuje na jednu zanimljivu koincidenciju: „Kakav slučaj“: dok se mučim sa ovim što pišem, prvi put sam dobio (a, davno, znam sam to) opširan napis o tome kako je CIA „dodavala“, „usavršavala“, „pomogala“, „rasturala“, „propagirala“ Đilalovu knjigu Nova klasa“. Pita sam, u svoje vrijeme, Đilasa o tome: on je znao za to, „čuo“, ali šta je i koliko urađeno, nije ni mogao znati – nije bio „tamo“, niko ga nije pitao ni za šta, ali je u Beogradu, u izdanju „Narodne knjige“, „Nova klasa“ objavljena sa njegovim odobrenjem i sa pogovorom Nikole Miloševića. Sve, pet godina prije smrti Milovana Đilasa“.

Nešto slično Đilas je zapisao i u svojoj memoarskoj knjizi Vlast (Beograd, 1991). On tu najpre govori kako je jednog jutra, krajem leta 1957, dok se nalazio u zatvoru u sremskomitrovačkoj kaznionici, u novinama pročitao napade na njega povodom objavljivanja „Nove klase“ i sam bio zatečen jer niko, pa ni supruga Štefica, nije znao kad će knjiga biti objavljena. Uoči suđenja koje ga je čekalo, pozvao ga je, kaže, upravnik kaznionice i u kontekstu dijaloga koji su vodili rekao: „Vi biste mogli uticati na visinu kazne. Između originalnog teksta i onog koji je štampan ima razlike. Ne znači li to da su reakcionarni krugovi, koji ne vole našu zemlju, zloupotrebili Vaš tekst u svoje svrhe. Ako Vi ne biste priznali štampani tekst za svoj... – Ja sam ga prekinuo: Isledni sudija me upozorio na odstupanja štampanog teksta. Ali ona su nebitna, ne prekoraju prevodilačku slobodu. A i da su odstupanja veća – ja se ne bih odricao tekstsa.“

Time se razgovor s upravnikom završio. A ja sam, baš zbog tih pravnikovih „saveta“, na početku suđenja – pre nego što je suđenje proglašeno tajnim, dok su još strani novinari bili prisutni – izjavio da je „Nova klasa“ moja onakva kakva je štampana“.

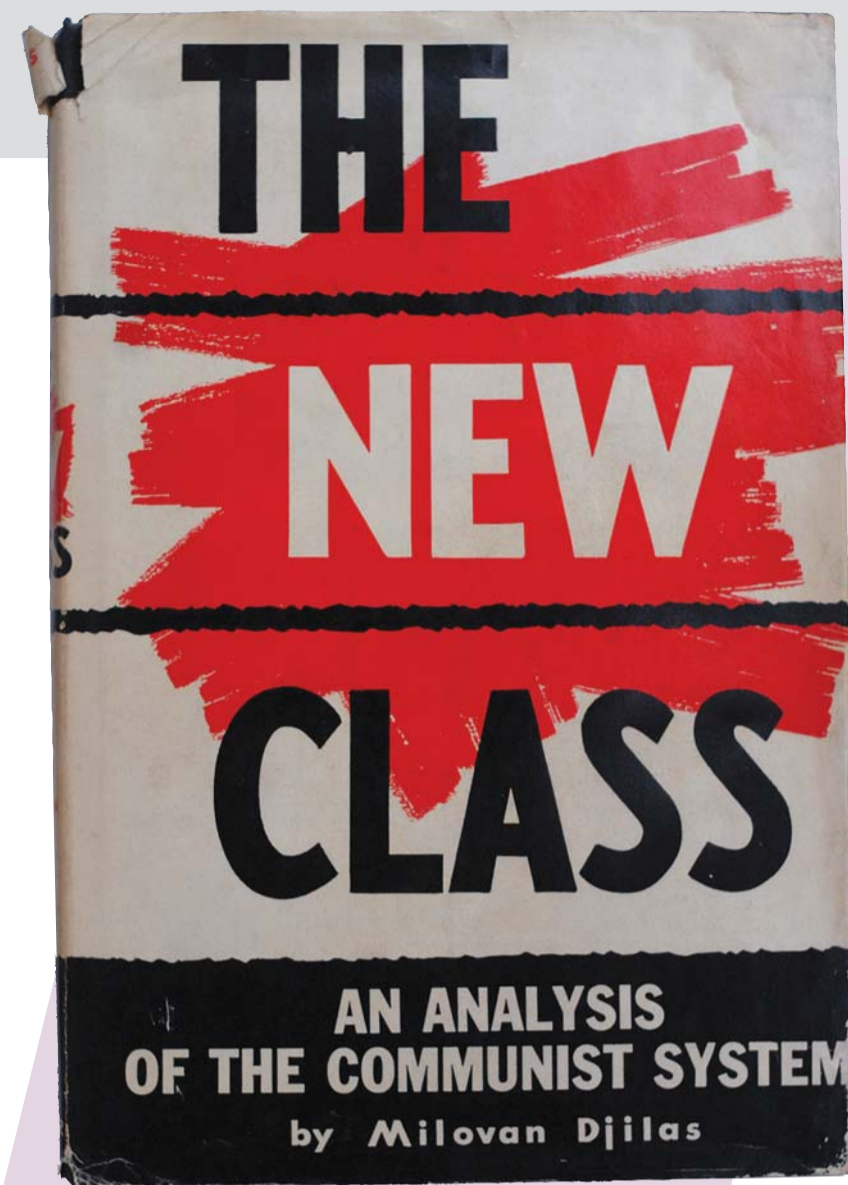
Što se tiče ove stvari, u „opširnem napisu“ koji je svojevremeno autor ovih redova odneo Kaleziću stajalo je još dosta zanimljivih ali i neproverenih informacija i tvrdnji.

Prva je, da je izdavač Preger iz Njujorka rukopis koji mu je iz Beograda stigao ilegalno podvrgnuo temeljitoj obradi. „Navodno, Đilas, koji tada nije znao nijedan strani jezik, mora da je rukopis predao na materinjem. Prijevoditelj je ostao nepoznat. A onda je morao biti nadopunjen nekim skorašnjim zbivanjima u američkoj društvenoj znanosti koja su Đilasu, dakako, bila nedostupna. Ipak, bez originalnog rukopisa na srpskom, kojeg miševi jedu u nekoj beogradskoj policijskoj arhivi, nije moguće utvrditi obim uredničkih intervencija.“

Taj primerak originalnog rukopisa zaplenjen je prilikom policijskog pretresa Đilasovog stana i na njegovom upoređivanju sa engleskim prevodom uočena su odstupanja koja je tadašnja vlast pokušala da iskoristi i nagovori Đilasa da se distancira od Nove klase.

U Londonu se 1999. godine tako pojavila knjiga koja na zanimljiv i indikativan način razotkriva odnose poznate američke obavestajne službe i svetske disidentske elite, pa u tom kontekstu i slučaj Đilasove Nove klase. Autorica je Fransiis Stonor Saunders a tema knjige je CIA, hladni rat i inteligencija (Who Paid the Piper: The CIA and the Cultural Cold War, Grand Books, London). Knjigu je pomno proučila autorica koju citiramo i izdvojila dva nalaza koja su i za nas interesantna.

Prvi je o Đilasovom izdavaču, citiramo: Preger je, kaže, bio angažiran kao propagator američke vojne vlasti u Njemačkoj po propasti nacizma, kada je zemlju trebalo vratiti pod civilnu upravu i udahnuti život političkim snagama koje nisu bile okaljane fašizmom. Na tome su bili angažirani i agenti OSSa, preteče CIA-e, koji su zadržali suradničke veze i nakon raspuštanja OSS-a 1945. One su se pokazale korisnim kada je SAD promijenila

Đilas je potvrdio da je Pregerova edicija Nove klase njegov autorski rad: Korice tog američkog izdanja

saveznike. CIA je po osnutku 1947. pokrenula široku akciju kako bi evropsku inteligenciju koja je naginjala ljevici odvratila od lošeg puta, tj. zgdila joj simpatije za socijalizam, tada oličan u SSSR-a. U tom kontekstu su pokrenuti i intelektualistički antikomunistički časopisi poput Encountera i New Leadera (u kojima je, uzgred rečeno, Đilas također surađivao). Uz propagandu preko časopisa i drugih medija, tiskane su i mnogobrojne knjige (CIA nikada nije objavila popis). Metode CIA u ovoj obimnoj zamišljenoj produkciji bile su pisanje „značajnih“ knjiga pod izmišljenim imenom, „pomaganje“ postojećim autorima da napišu knjige koje odgovaraju interesima Agencije, „usmjeravanje“ i nadziranje pisanja, te pisanje pod vlastitim imenom uz prikrivanje da se radi o CIA agentima...

Drugi nalaz je o samoj Novoj klasi, citiramo takođe: Stonor Saunders navodi jednog visoko pozicioniranog CIA agenta koji veli da je CIA dotirala tiskanje Nove klase kod Pregera. To je bio tek jedan od nekih 20-25 sličnih naslova objavljenih samo kod Pregera, za koje je CIA bira zainteresirana da se napišu, objave i rasparčaju. Preger je novce dobijao izravno za pokrivanje troškova tiskanja, ili mu je jamčeno da će neka (od mnogih CIA-frontova) fondacija od njega otkupiti dovoljan broj primeraka...

Prevesti ovu knjigu na srpski bilo bi zanimljivo ne samo da bismo i sami mogli videti da li je i kako CIA „kupovala“ umetničku i intelektualnu elitu, već da bismo ostvarili i uvid u njen očigledno uzbudljiv „književni“ arhiv. Možda ne bi bio manje uzbudljiv ni takav uvid u depoe Udbe koja, za razliku od CIA, nije podsticala pisanje i štampanje knjiga već ih plenila i bunkerisala.

Nepokolebljiv pred policijskim smicalicama: Ministarska knjižica Milovana Đilasa

„teorijskih“ zahvata, Lekovičeva knjiga se neće svrstati među značajnija dela o Milovanu Đilasu. Težeći ka sveobuhvatnosti i navodnoj filozofskoj interpretaciji svega što se tiče Đilasovog života i dela, ona najčešće završava u ogoljenoj diskreditaciji, umesto u argumentovanoj kritici.

I ogromnu literaturu o Đilasu, iznad koje hoće da se uzdigne svojom „učenošću“, Leković

skog kulturnog društva „Prosvjeta“, te još jedan njen rad o jugoslovenskim disidentima i hladnom ratu, dostupan na internetu, Lekovičeva knjiga je jedna od retkih u crnogorsko-srbijanskoj produkciji koja apostrofira u stranoj literaturi odavno postavljeno pitanje postojanja originalnog rukopisa Nove klase. I, u vezi s tim, i pitanje da li je i koliki uticaj na njegov konačan izgled imala zloglasna CIA svo-

И у 2012. години
бићемо Ваша добра,
иозијивна енерџија.

Елекџројривреда Србије

*Svim poslovnim saradnicima i prijateljima
želimo srećne Novogodišnje praznike.
Neka Vam 2012. godina bude ispunjena uspehom!*

Petrobart Avia

AVIA **PETROBART**

*Želimo Vam
zdravu, uspešnu
i svetlu 2012!*

ЕПС ПРИВРЕДНО ДРУШТВО ЗА ДИСТРИБУЦИЈУ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ
Elektrovovodina doo
НОВИ САД

**ВАШ ПОУЗДАНИ ИСПОРУЧИЛАЦ
НАЈЧИСТИЈЕ ЕНЕРГИЈЕ**

ПОШТА

POSTEXPORT
ИЗВОЗ РОБЕ

НОВО

ПОЈЕДНОСТАВЉЕН ИЗВОЗ РОБЕ

ДОСТУПНО У СВИМ ПОШТАМА

ЈЕДНОСТАВНО

www.posta.rs

svako dobro :) hemofarm.rs

Srećni novogodišnji
i božićni praznici!

svako
dobro

svako dobro **Hemofarm**
Beli STADA grupе

**ZA ZDRAVLJE VAŠE PROSTATE
I U NOVOJ GODINI - CONPROSTA!**

CONPROSTA se preporučuje kod:

- * BPH (dobročudnog uvećanja prostate)
- * hroničnog prostatitisa

Aktivni sastojci ovog preparata pomažu kod podizanja nivoa energije, raspoloženja, regulisanja holesterola (podize nivo dobrog, HDL) i poboljšanja potencije.

CONPROSTA®

dijetetski suplement

U svim apotekama!

Rešite se:

- otežanog mokrenja
- osećaja neispražnjenosti
- noćnog mokrenja
- nevoljnog mokrenja
- tištećeg bola
- poremećaja potencije

**25 godina klinički ispitane primene
(FDA sertifikat) - apsolutna neškodljivost!**

Informacije: ITS 011 2750 058

STARE DOBRE DEVOJKE

Sindi Kraford, Helena Kristensen, Jasmin Le Bon, Naomi Kembel, Eva Hercigova u spotu *Girl Panic*

Četiri od pet spomenutih dama zagazile su u petu deceniju života. U kontroverznom spotu „Girl Panic“ Djuran Djuran, one glume članove ove britanske grupe - Naomi je pevač Sajmon Le Bon, Sindi je basista Džon Tejlor, Helena je bubnjar Rodžer Tejlor, Eva je klavijaturista Nik Rouds, a Jasmin (inače Sajmonova supruga) svira gitaru. Jonas Akerlund – koji ima iskustvo sa Lejdi Gagom – tako je, međutim, napravio video klip da su neke stanice, među njima MTV, rekly da je – suviše seksi. I zabranile emitovanje. Stvar je, razume se, došla na jutjub, i juče (petak) zabeleženo je **4.843.145** ulazaka. Stare, dobre devojkice, ponovo su u orbiti.

Istini za volju, nije da nije seksi, ali devetominutni spot nalikuje na „seksi bajku“ koja se odigrava u hotelu Savoj, smeštenom inače u srcu britanske prestonice. Naomi se, na primer, budi u apartmanu čiji enterijer podseća na scenografije filmova radjenih po romanima Džejn Ostin: brokatne zavese, masivan namestašaj, salonski kristalni lusteri.

Ne iznenaduje činjenica da je Savoj, koji za London predstavlja ono što je Ric za Pariz, izabran za mesto snimanja. Luksuzni hotel, u kojem noćenje košta između 344 i 11.500 evra, duže od veka predstavlja sinonim kako za „sladak život“ tako i za „višoko društvo“. Na listi onih koji su boravili u njemu nalaze se, recimo, imena Lorensa Olivijera i Šarla de Gola, Kloda Monea i Sare Bernar, a Vinston Čerčil je tokom Drugog svetskog rata tu organizovao sastanke koje vlade.

Lepotice kojima je u spotu okružena Naomi nose sado-mazo odecu i upadljiv nakit, zavodljivo njišu kukovima i razmenjuju „francuske poljupce“; sve to ni u jednom trenutku ne deluje, ipak, niti kao prava niti kao jeftina pornografija. Pa ni zbog toga što šminka manekenki neodoljivo podseća na japanske gejša, čije su ubojito oružje bili beli puder i crveni karmin.

„U svakoj sekvenci spota prisutni su raskošni detalji i prizori od kojih zastaje dah, kao što su ženske noge besprekornog izgleda“, navodi londonski Dejli telegraf. U jednoj od scena Sindi i Jasmin ulaze u lift sa Rodžerom Tejlorom koji nekoliko sekundi kasnije deluje kao da se našao u čudu. Čini se da je time dočarana ona poruka iz naslova spota koja, otprilike, glasi: „Devojkice izazivaju paniku“. (Ili, da možda ovde parafraziramo danskog kraljevića oklevanju sklonog: „Paniko, ime ti je žena“).

Draž video-klipu daje i odecu sa potpisom Dolče i Gabana („DOLCE & GABBANA“). Taj brend postao je u protekle dve decenije sinonim za glamur, senzualnost i jednostavnost.

Uprkos odluci arbitara na MTV i još nekim televizijskim stanicama da proteraju spot „Girl Panic“, sudeći prema komentarima na brojnim internet forumima, žene širom sveta (uključujući autorku ovoga teksta), smatraju da je taj video-klip snimljen u pravo vreme. Ko još ne sanja o ispijanju šampanjca i sladostrahu u hotelu Savoj uz numere Djuran Djuran, u doba kada bauk ekonomske krize kruži planetom?

Marija Stojanović

SUPERMODELI

Sindi Kraford (45) rođena je u Dekalbu, u državi Ilinois. Poznata je po mladežu iznad gornje usne zbog kojeg su je u detinjstvu zadirkiivali vršnjaci. Nalazi se na petom mestu Plejbojeve liste 100 najseksipilnijih žena 20. veka. Njene fotografije krasile su naslovnice više od 600 najpoznatijih modnih magazina u svetu. Od 1991. do 1995. bila je udata za glumca Ričarda Gira, a danas je u braku sa biznismenom Rendijem Gerberom.

Helena Kristensen (43) rođena je u Kopenhaguenu u Danskoj. Slavu je stekla 1986. pobedom na izboru za mis svoje države. Čuvena kompanija za proizvodnju ženskog donjeg veša „Victoria's Secret“ proglasila je tu manekenku za svog anđela, a kreator bani Versače tvrdio je da ona ima najlepše telo na svetu. Slovci za veliku zavodnicu i u prošlosti je povezivana sa brojnim poznatim muškarcima, kao što su Leonardo Di Kaprio i Orlando Blum.

Jasmin Le Bon (47) rođena je u Oksfordu u Velikoj Britaniji. Njen otac je Iranac, a majka Engleskinja. Modni skauti otkrili su je 1981. kada je radila honorarno kao prodavačica u butiku. Godine 1984. upozнала je Sajmona Le Bona, pevača benda Djuran Djuran za koga se udala 27. decembra 1985. Učestvovala je u brojnim reklamnim kampanjama za svetske brendove. Poznata je i kao dizajner ženske odecu i nakita.

Naomi Kembel (41) rođena je u Londonu u V. Britaniji. Otkrivena je sasvim slučajno na ulici, kada je imala 15 godina. Radila je za najpoznatije modne kuće i kreatore kao što su Ralf Loren i Dani Versače. Bavi se i muzikom i glumom. Njen album „Baby Woman“ prodat je u milion primeraka. Pojavljivala se u spotovima čuvenih muzičara poput Džordža Majkla i Majkla Džeksona. Trenutno je u vezi sa ruskim milijarderom Vladimirom Voronjinom. Intervjuisala je ruskog premijera Putina i bila je gošća predsednika Venecuele Čaves.

Eva Hercigova (38) rođena je u Litvnu, u tadašnjoj Čehoslovačkoj. Nakon što je pobedila na izboru za mis Češke 1989. započela je karijeru modela. Postala je poznata po kampanji za grudnjake „Wonderbra“ i dobila nadimak „Merlin Monro devadesetih“. Bila je udata za bubnjara benda Bon Džovi Tika Torsa. U dugogodišnjoj vezi sa Gregorijem Marsijajem dobila je sinove Džordža i Filipa.

Zoran Panović

Ah, taj Djuran

LEJDI DI IH JE VOLELA

Postoji fenomen koji se zove „osamdesete“. Ima tu svega i svačega, i poznog panka i ranog metala, i Dire Straits tada su bili sa Moneyfor nothing svetski top jedan bend, ali ako pomenemo lozinke Alphaville, Depeche Mode, Frankie Goes To Hollywood, Eurythmics, ABC, Ultravox, Duran Duran, Spandau Ballet i još neke, tačno se zna na koji se to kodirani sprud, sada već famoznih „osamdesetih“, misli. Čak i ono što je tada možda zvučalo i izgledalo kao „za jednu sezonu“, danas je više od puke nostalgije i pukog disko ritma retro partija. Na primer Baltimora (Tarzan Boy), Bananarama (Venus), ili Wham! (Wake Me Up Before You Go - Go). Da prostite, nedavno sam čao čak i džez obrade tih stvari.

Ako bi u toj magičnoj papazjaniji tražili nešto baš najekskluzivnije, ne bismo sigurno promašili australijsku atrakciju Men At Work (Down Under). Ako bismo baš nešto prefinjeno - to bi valjda bili Human League. Opet, sa vašarskih ringšpila setili bismo se valjda Austrijanaca znanih kao The Opus i njihovog hita Life Is Life. Ako bismo se setili stare Juge i Beograda iz te varijante „osamdesetih“, valjda bismo se setili i one pesme Spiritus („Ti si mi kao drugačica, Spiritus, ti si ljubavnik svih bogova), mada se malo ko danas seća benda po imenu Džakarta.

Da li se tek iko seća Une i benda Slomljena stakla, ili Srđana Jula i hita Samo za nju, pa grupe Banana, i čega sve još nije bilo u Hitu meseca Dubravke Duce Marković, koji je na programu išao odmah posle Dinastije, ponedeljkom uveče. Bilo je tu i dosta opskurnosti, ali i uspešno oponašanog „duha epohe“ (Džakarta, D' boys, Xenia, Boa, Dorian Gray...). Na tom mestu desila se i YU

premijera, u to vreme revolucionarnog spota Union of the Snake, iako ni to, kao ni The Reflex, nisu imali bog zna kakve veze sa onim što se u nedostatku boljeg termina prozvalo „new romantic“. Čak se i sećamo da je drugi strani spot tada pušten uz DD bio duet Pola Makartnija i Majkla Džeksona - Say, Say, Say.

Uprkos, za to vreme neviđenom fazonu, i lepoti članova benda, Duran Duran je bio mnogo ozbiljnija pojava. Njihov muzički beleg i mejk ap, nadvisio je i kvalitete njihovih isforsiranih rivala iz tog vremena: KajaGooGoo i Spandau Ballet. Mnogi, koji tada nisu shvatili značaj DD, svodeći ga na bend „za devojkice“, šansu za naknadnu pamet dobili su tek 1995, kada je DD na MTV održao unplugged lekciju. Dobro, ne znamo onu pravu iz pesme, ali znamo jednu drugu Spiritus, koja je na vreme, davne 1982, objašnjavala zabludelim dečacima da Hungry Like the Wolf nije pesma „za devojkice“. Ista ta Spiritus koja je, priča se, volela da vodi ljubav uz Save A Prayer, iste te momke iz komšiluka pitala je cinično kako li izgleda kad oni to rade uz Pekinšku patku. Ako uopšte rade. Spiritus, kao bolji deo tog new romantik movementa, danas retko vidamo, a kad je vidimo, podseća na onu Nedu iz istoimene pesme Parnog valjka. Jednostavno, Sajmon Le Bon za nju je došao prekasno u Beograd (oktobar, 2006).

Za razliku od drugih zombija, oni su tada na BG Sajam došli u originalnoj postavi: Sajmon Le Bon, Rodžer Tejlor, Endi Tejlor, Džon Tejlor i Nik Rouds. Bend je osnovan u Birmingemu 1978, a ime su dobili po liku iz filma Barbarela koji je režirao Rože Vadim. Danas su evergrin. Prođali su preko 70 miliona nosača zvuka. Princeza Diana bila se deklarirala da su joj omiljeni bend. Omiljeni bend njenog muža princa Čarlsa, pak, bili su Status Quo. Svetsku slavu stekli su sa albumom Rio (1982), mada se čini da je njegov naslednik iz 1983. Seven and the Ragged Tiger, najznačajnije DD delo. Mega hit The Wild Boys našao se na koncertnom albumu Arena (1984), a bend je 1985, u tim svojim najfurioznijim godinama, snimio i jednu od boljih bondovskih pesama A View to a Kill.

Odlučni su bili i 13. jula 1985. na JFK stadionu u Filadelfiji (Live Aid), a prethodno su dali i svoj doprinos za britanski Band Aid (Do They Know it's Christmas?). Za mnoge fanove, ali i za bend, Notorious (1986) i Big Thing (1988), bili su i kraj te furiozne etape.

I dok je trajalo ovo kreativno muzičko i vizuelno ludilo, u Srbiji su ih mnogi iz tobožnje avangarde zvali „Čuran Čuran“, a čak su frizuru „lebonku“ sa šatranim repovima prozvali „šabanom“, iako je Saban Saulič tada nosio periku bez repova i lokni. U stvari, to i nije imalo neke posebne veze sa frizurama. Svi iz DD su bili „šabani“, što je neka

vrsta subkulturne odrednice. Nešto kao „papci“ nasuprot „raje“ u sarajevskom žargonu. Spiritus je sa indignacijom slušala ovakve komentare, pevušila Planet Earth, bila strejt „šabanka“ i sa simpatijama urbane cure gledala na Halida Muslimovića kad je šatirao onaj svoj pramen, više u stilu Dejvida Bouvija, nego Sajmona Le Bona. Ipak je to bila modernizacija. Baš kao što je i Boris Bizetić svojom „poetikom geđžovanluka“ (sintagma Teofila Pančića) doveo disko klub u selo i promovisao šajkaču koja nije iritirala nesrpske narode u SFRJ. Čak je bila i popularna.

Kvalitet DD su dokazali i kada su se podelili po sistemu ameba. Džon i Endi Tejlor, sa danas pokojnim Robertom Palmerom napravili su super grupu Power Station, koja je bila njihov osvrt na Led Zeppelin i T. Rex. S druge strane, Le Bon i Nik Rouds posvetili su se projektu Arcadia koji je bio njihova „gotik“ verzija.

Dolazak devadesetih, Nirvana, Pearl Jam i cela ta „grunge“ invazija nije bila dobro vreme za DD, iako je bilo i dalje lucidnosti kao na primer Ordinary World. Poplava muzičkog dubreta u međuvremenu, uticala je da DD i u Srbiji dožive izvesnu rehabilitaciju od onih koji su ih potcenjivali, a bend se nakon solo lutanja okuplja 2001, da bi tri godine kasnije objavili album Astronaut, koji je u Britaniji zauzeo treće mesto top liste, dok je u Americi dospelo na 17. mesto. Album je prodat u preko dva miliona kopija. „Duranish“ je termin koji označava nešto pozitivno u vezi nekog benda, i kao takav našao je mesto u Urban Dictionary. Čak i jedna pesma već pomenutog Teofila Pančića ima stih koji glasi: „Na Istoku Kuran, na Zapadu Duran Duran“. Celoj glamurami doprinela je i Sajmonova žena - manekenka Jasmin.

Aktuelni DD album All You Need Is Now (2011), sa sličnim referencama momentalno priziva melanholiju, dok je Aleksandar Grbović, rok kritičar do čijeg mišljenja najviše držim, siguran da je ovo najbolji album grupe od 1982! Blame the Machines je još jedan moderni elektro-pop sa pozadinskim ehom ranih radova benda, dok Leave the Light On i atmosferom i prostorom ostavljenim za Le Bonov glas neodoljivo podseća na klasičnu Save A Prayer. Šestominutna epska The Man Who Stole A Leopard, u kojoj prateće vokale peva Kelis i za koju je gudačke aranžmane uradio Oven Palet, muzičkom kompleksnošću i lirskom metaforičnošću ističe svoju kandidaturu za najbolju Djuran pesmu ikad napisanu, iako nema radijski potencijal jedne Ordinary World. Pa tek paklene diskare Safe, Runway Runaway i Girls Panic!

Spiritus je bila u pravu. Mada nikada za rođendan nije dobila onih 99. Neninih luftbalona, iako ih je želela. I to su bile „osamdesete“. Sa gospodskom melanholijom. ➔

No
spot
Girl Panic

Nekad je u mom zavičaju napredna omladina pevala: Čuvam ovce – slušam Rolingstonece, čuvam svinje – slušam Cepeline, orem/sednem – slušam Ajron Mejden. I posebno: Život mi je buran, cure me vole ko da sam iz Djuran Djuran.

GIRL PANIC!

Foto: Veljko Štefanić / Jutarnji list, Zagreb

U ovome novogodišnjem feljtonu reć je o prvoj poseti hrvatskog premijera Ive Sanadera Beogradu, 21. jula 2006. godine, kao i o njegovoj „kosovskoj politici“ koja je imala amplitudu - od razumevanja za pozicije Srbije do dramatične promene stava pod pritiskom zapadnih partnera Hrvatske.

Feljton je fragmet iz dnevnika koji je vodio Radivoj Cvetičanin, tadašnji ambasador Srbije u Zagrebu, sada direktor našega lista.

Po prirodi posla, Cvetičanin je imao srazmerno dinamičnu komunikaciju sa tadašnjim hrvatskim premijerom, ali i zahvaljujući tome što je Sanader posedovao dobar smisao za komunikaciju, i nesumnjiv šarm. Ove činjenice ne treba prenebregavati zbog okolnosti da se Sanaderu danas sudi za više krivičnih, poglavito korupcijskih inkriminacija.

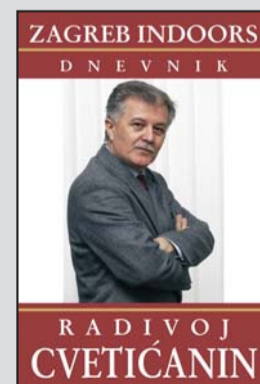
Otvaranje graničnog prelaza Bajakovo – Batrovci: Koštunica i Sanader na ivici sage o bratstvu – jedinstvu

Sanader Velji Iliću: Kako ti je premijer dozvolio da na svečanost dođeš kao frajer, bez kravate

Saradnja Beograda sa Zagrebom u pravljenju Akcionog plana za hvatanje Ratka Mladića

Trampa: Hrvatska da vrati zgrade Srpskog kulturnog društva „Prosvjeta“ u Zagrebu, Srbija da Hrvatima dadne rodnu kuću Bana Jelačića u Petrovaradinu, i u Beogradu zgradu za Hrvatski dom

Tadić Sanaderu o Kosovu: Nisam optimist, plašim se konkvenci. Već sam ti govorio – mi ćemo 2007. na ovaj ili onaj način biti druga zemlja

Naslovna strana knjige Radivoja Cvetičanina „Zagreb Indoors, dnevnik“ koja je u pripremi, i iz koje su uzeti fragmenti za ovaj feljton. Knjiga obuhvata period službovanja Cvetičanina kao ambasadora Srbije u Zagrebu od 2005. do 2009. godine. Obima je oko 750 strana.

U svoj inače postojani stav o Kosovu („Nema rešenja bez Beograda“), Sanader unosi bitnu inovaciju: Protiv smo nametnutih rešenja!

Četvrtak, 20. jul 2006.

Javljam se u Ministarstvu, Direkciji za susedne zemlje. Maja Mitrović je tamo, vrši dužnost direktora Direkcije. Napravili su podsetnik za Koštunicu za razgovore sa Sanaderom, nisu me pitali ni za jedan redak. Površan, formalan papir.

Saopštavaju mi da sam „celo vreme“ u delegaciji, a čini mi se da bi voleli da je drugačije. Usto, Koštunin ih kabinet, u vezi sa ovom posetom, nema u vidnom polju. Magarac i samar znaju više od samog magaraca, citira Maja tu izreku. Ja je tešim, kao drveni filozof: biće bolje kad MSP postane deo vlade.

Tražim Vladetu (Jankovića), Koštuninog savetnika, da mu ponudim konsultantske usluge. Zakazuje mi sastanak za ponedeljak u podne. Ja podsećam da sam ovde zbog Sanadera, koji je u Beogradu sutra. Onda profesor – valjda da me ne bi baš toliko uvredio – uzima telefon i moli za razumevanje, nema ni minut vremena. (Kakva zamena teza: ne treba on meni, mislio sam da možda ja trebam njemu.) Koristi priliku, veli, samo da mi prenese da od izjave dvojice premijera, na kojoj su on i Bišević (državni tajnik u hrvatskom Ministarstvu vanjskih poslova) toliko radili, nema ništa. Kaže: Hrvati su juče poslali neke dodatke oko granice, mi sad nismo više mogli da se upuštamo u izmene, i rešeno je da se sve odloži za neki sledeći put. Nisam primetio da puno žali.

(Lider hrvatskih Srba) Pupovac mi potvrđuje da će doći sa Sanaderom, ali da je obavešten da nema ništa od traktora koje je srpska vlada obećala povratnicima. Takođe, ni od Sanaderovog susreta sa izbeglicama, Sanader izbegava. Nije mi verovao, ni za prvo ni za drugo, kad sam mu baš tako prognozirao. I onda ja njega informišem o onom o čemu je mene Vladeta – da je velika deklaracija pala u vodu.

Novogodišnji feljton

Petak, 21. jul 2006.

Idem na granični prelaz Bajakovo - Batrovci, kao guska u maglu. Ne znam kome ću se javiti, šta ću raditi, koga sreći. Po običaju, moj vozač pita možemo li svratiti na pumpu, da sipa gorivo. Šta li je radio pre nego smo krenuli? Na graničnom prelazu već trojka iz MSP – Maja Mitrović, Stanimir Vukićević i Dr Prcović – iste guske u istoj magli u kojoj sam i sam. Rešim da skinem ambasadorsku auru i namaknem novinarsku, i krenem da utvrdim protokol. Jedna crna, suvonjava policajka poveza me sa Koštuninim ceremonijal-majstorima („divno, baš smo hteli da vas potražimo“), oni mi uručiše knjižicu u kojoj sve piše, i odjednom se naša diplomatska ekipa pope na konja.

Koštunica peške, a Sanader kolima – dolaze na „ničiju zemlju“. Koštuninica ekipa dugo prilazi, kao u filmu Tačno u podne. Ameriken plan moguć, a ima i šešira – na glavi profesora Jankovića je jedan letnji, slamni. Da, deset je sati, a već trideset Celzijusa.

Na bini se drže govori. Stajem iza ministara Biškupića i Parivodića, baš bih hteo da se ne vidim. Koštunica, sa neočekivano otvorenom vizijom, saradnji dveju zemalja ne stavlja ama baš nikakve prepreke. Nema ni ali, ni ako. Činilo se, svaki čas, da će spomenuti bratstvo i jedinstvo. Sanader ubacuje prošlost. Ali, ipak reče, budućnost je ono što je sad važnije.

Prema rasporedu, ulazim u eskortni audi broj dva. Pri mam u auto hrvatskog ambasadora Staničića i Caku Vukićevića, da im bude lakše da uzmu svoje pozicije kad dođemo pred Vladu u Beograd. Ispred nas, u kolima broj jedan, dvojica premijera, tet a tet. Imaće sat razgovora.

Pred Vladom postrojani gardisti, u tirkizno plavom. Prvi put ovako se dočekuje jedan strani gost. Mesić je tako dočekao Tadića u Zagrebu, kako da zaostane Koštunica. Osmatram je li to prostor gde je ubijen Đinđić. Da, jeste. Protokol nas postrojava, kažu mi: Ministar Parivodić, pa vi. Ali dođe Velja Ilić, stane na prvo mesto, dođe Nikitović, Koštunin šef kabineta, pomeri mene. Srpski ceremonijal. Profesor Janković, sad bez slavnog šešira, vedro mi kaže kako mu se u grupi novinara i fotoreportera koji stoje naspram nas, ukazuje jedan koji liči na Sešelja. Ja, međutim, primećujem mog prijatelja Peđu Mitića, i mašem mu.

U Vladu, na razgovore, ulazimo uskim stepenicama. Crvene staze pohabane, tu i tamo čak poderane. Parivodić me pita sećam li se razgovora koji smo imali pre moga odlaska. Kako da ne, čak često, odgovaram. (Govorio mi je da je hrvatsko društvo šovensko; za kulturnu saradnju „sa njima“ predložio mi je Cecu.)

Velje Ilića nema na razgovorima. Sanader se raspituje, gde je. Na Batrovcima mu je rekao (videvi ga bez kravate): Kako ti je premijer dozvolio da dođeš kao frajer? Ne znam otkuda da su u toj vrsti komunikacije. Pred početak razgovora ta se tema – kravate – vraća, i Koštunica upućuje više komplimentena na račun svog ministra i njegove marljivosti. Velja je, dakle, ministar-radenik, zaključuje Sanader.

Čitav se ovaj isprazni dijalog vodi dok fotografi i snimatelji obavljaju svoj posao. Kad se oni povukoše, Koštunica poče prijateljskim pozdravom, i konstatacijom da je ovo susret sa značajnim povodom – što je otvaranje modernog graničnog prelaza. Data je, veli, snažna politička poruka o našoj čvrstoj orijentaciji za unapređivanje odnosa.

O Hagu: prepreke punoj saradnji ćemo ukloniti „kao i vi što ste ih uklonili“. Obaveštava da su o Akcionom planu za hvatanje Ratka Mladića premijeri, on dakle i Sanader, razgovarali i telefonom. (Tu smo se Bišević i ja pogledali preko stola, klimnuvši glavama.)

O Kosovu: srpski je stav, „najviši stepen autonomije“.

O regionu: es-ha odnosi ključ u stabilnosti.

Ubacuje da su simbolički gestovi u politici izuzetno važni, i u tom kontekstu vrlo visoko ocenjuje obeležavanje Tesline godišnjice.

Otvorena pitanja: tu je saradnja vlada delotvorna, malo po malo, korak po korak, bez velike galame rešavaju se pitanja nestalih („tu ne sme biti politizacije“), izbeglica, imovine.

Sanader počinje takođe prijateljski, sa „Dragi Vojo“, i sa obaveštenjem da će govoriti „na ti“. Supotpisujem to što si rekao, kaže. Pred nama je velika zadaća: učeci iz prošlosti da gradimo budućnost. Ljudima moramo da zalječimo rane. Ali, ističe, idemo dalje, mi ne sanjamo budućnost nego je ostvarujemo. Slaže se da su es-ha odnosi temelj mira i stabilnosti u regiji. U svoj inače postojani stav o Kosovu („Ne-

Cvetičanin: DNEVNIK SA SANADEROM

ma rešenja bez Beograda“), unosi suštinsku inovaciju: Protiv smo nametnutih rešenja. Dakle, sve treba biti stvar dijaloga. „I Bleru sam prije tri dana rekao – Kosovo je uvijek bilo srpski teritorij, mada, sad je realnost druga.“ Težak je ispit. Hrvatska neće otežavati, pokušaćemo upozoriti u svim našim spoljnim kontaktima koliko je to teško pitanje.

EU: Međusobna podrška. Mi ćemo uvijek biti za vaš ulazak. Naravno, svi moramo uraditi svoje domaće zadaće. Dodaje: Ne može Srbija ostati van Evropske unije. Podržavamo se jer smo često bili žrtve velikih. Sad moramo uzeti i sami brinuti o sebi, bez popovanja sa strane.

Granica: Da komisije počnu raditi. Granica je poznata, to je „republička granica“, ali samo mora biti definirana.

Manjine: Bogatstvo. (Digne me se – moram kazati – stomak kad god čujem ovu otrcanu floskulu.) Pekanović u vašoj delegaciji, Pupovac u mojoj. Hvali Pupovca. Ističe da u Kninu dogradonačelnik iz redova Srba – upravo od danas. Vratili bi Srpskom narodnom rodnu zgradu u Zagrebu, ali da se Hrvatima u Petrovaradinu dadne rodna kuća Bana Jelačića, i – potpuno nova stvar – u Beogradu zgrada za Hrvatski dom. Insistira da se nađe rešenje da Hrvati imaju fiksirano mesto u Skupštini Srbije. Takođe, da se ne podržavaju deobe na Bunjevce i Hrvate u Bačkoj, jer, kaže, „Bunjevci su Hrvati“.

Koštunica obećava promene „u korist svih manjina, pa i hrvatske“. Bunjevaca što se tiče, iznosi da srpska vlast niti jeste niti će u budućnosti uticati na njihovo slobodno izjašnjavanje.

Ministar kulture Biškupić traži i dobija reč, stavlja na sto pitanje povraćaja kulturnog blaga.

Premijeri potom idu da daju izjave novinarima. Konsultuju se sa mnom. Kažem Sanaderu da bi bilo dobro da javno izjavi da je protiv nametnutog rešenja za Kosovo. Slaže se bez kolebanja. On onda najpre čestita srpskoj vladi što je usvojila Akcioni plan za hvatanje Mladića. Drži reč oko Kosova: Ne nametnutom rešenju, rekao je upravo tu rečenicu. Maček i Đurić, zaduženi za novine, naručili su po jedno pitanje. Koštunica pitan o ličnim odnosima sa Sanaderom (pitaov vladin trabant iz Vjesnika Jurica Kerbler). Odgovorio da je to zato što im politika nije jedino zanimanje, a i da ti dobro lični odnosi uticali na napredovanje u odnosima država.

Na ručak se kasnilo dobrim 45 minuta – Vila Bokeljka u Tolstojevoj 2a. U vreme CK mi je (Ivan Stambolić, Spiro) nismo koristili. Danas se jela goveda dimljena pršuta i sir feta (Luke Rajiča, iz Sombora), sarmice u blitvi sa kiselim mlekom, jagnjeće i teleće pečenje, najzad, parfe sa malinama i šlagom. Sedeo sam sa Sanaderove leve strane, Koštunica preko puta nas. Koštunica jede vrlo malo, i brzo. Tek što drugi počnu, on već položio escajg. Razgovor uz ručak uglavnom išao glatko. Pitaov sam Sanadera je li ranije dolazio u Beograd. Odgovorio je: Da, na Sajam knjiga. Bilo vidljivo da to obradovalo Koštunicu. Onda sam pohvalio novi Teslin memorijal u Smiljanu. Sad bilo vidljivo da to obradovalo Sanadera.

Dodimuta je još poneka preostala važna tema. Ministri pravde treba da porade sa državnim tužiocima na listama osumnjičenih za ratne zločine, da se pokušaju dogovoriti „razmene slučajeva“, da se neki predmeti transferišu nama, odnosno njima.

Tema pisanja memoara preneti je sa sastanka delegacija na ručak delegacija. Spomenut je Drago Buvač, hrvatski ambasador u Japanu, i njegova knjiga „Služio sam kod japanskog cara“. Sanader me zamolio da Koštunici ukratko predstavim knjigu, verovatno i zato što u Zagrebu ona bila skandalozno štivo. Da bih ilustrovao njen povremeno kuloarski prosede, naveo sam da je Buvač o svojoj ministarki Kolindi pisao da je imala gljivice između prstiju na nogama, te se – za posete Tokiju – nije htela izuzvati, protivno japanskim običajima da se to čini. (S moje strane drastično i ne baš diplomatski izabran detalj.)

Ručak je bio i kraj današnjeg Koštuninog bavljenja Hrvatima. Prvi sam put bio sa njim. Delovao je pristojno, uljudno, a istovremeno hladno, ukočeno. Studen koja je izbijala iz njega bila je dodatno potencirana Sanaderovom žovjaljnošću. Sarmiranje nije Koštunin stil, tokom celoga dana samo sam jednom primetio da se nasmeja. I to, kiselo. Kiseljio od njega bio je samo profesor Janković. Ni kad je Koštunica rekao da nas dvojica („ambasador i prof. Janković“) treba da vodimo računa o kućama Bana Jelačića i Prosvjete iz Zagreba, ni kad je Sanader zamolio da se neke stvari ni zapisuju („jer možda ambasador i prof. Janković jednoga dana izdaju memoare“), taj nije procedio ni slova.

Pred naš polazak k Tadiću, Parivodić mi šapatom veli: Mi izabramo Hrvatice za potpredsednicu Vlade pa se ne hvalimo, a oni Srbina za dogradonačelnika Knina, pa udarili na sva zvana. Brzo mu skrećem pažnju na to da je njima bio potreban veći napor za to šta su uradili.

I k Tadiću smo stigali sa znatnim zakašnjenjem. Pozvao je mene u salon, ostavivši goste da malo pričekaju. (Samo što nije rekao, čekao sam i ja njega u Zagrebu.) Pita: Kako je išla poseta?

Njih dvojica „na ti“: Sanader i Koštunica
Foto: Beta

Nekontrolisano odgovaram: Ljudi, tamo je velika ljubav. Tadić će prostosrdčno: Znao sam, to je tipično za konzervativce.

(Predsednikov savetnik) Ratković pohvali Sanadera da je „dasa“. Kakav dasa, vidiš kako ide, ne može se popeti jedan sprat, uskoči Tadić. Ratković nastavlja: A i ti bi mogao povesti računa o svom stomaku. Boris ustade od fotelje, skide sako, pozva svoga savetnika da učini isto. Pipni stomache, reče mu. Ratković opipa, bez komentara. A tebi sve prepalo preko kaiša, zaključni naš predsednik ovu predigru.

Za stolom, vrcale su najpre doskočiće između Borisa i Sanadera, jedva su se zaustavili. Upitaše se za godine. Sanader 1953, Boris 1958. „Još deset godina bavljenja politikom. Ako bude-mo hteli“, veli Sanader. „Da, ponekad se čoveku smučti“, replicirao je Boris.

Mada si u Zagrebu rekao – misleći na Mesića i mene: „I ti zoveš poslom“, ipak mi je žao što nemamo istovetne ustavne nadležnosti. Ovim je Boris otvorio teme dana: preotimanje Sanadera (od Koštunice). Potom o Kosovu: Nisam optimist, a plašim se konkvenci. Već sam ti kazao, mi ćemo 2007. na ovaj ili onaj način biti druga zemlja. Što se nas, Srbije i Hrvatske, tiče – ti, Voja, Stipe i ja treba hlabro da nastavimo. I, onda, ponuda: Hteo bih da znaš da bih voleo da posle izbora vodimo zemlje.

Dotle, Boris predlaže da imaju direktan telefonski kontakt. „Kad se vraćamo iz sveta da se informišemo o onom što je bitno“.

Sanader se nije dao smesti. „Ja to prihvatam, vrlo rado, samo ne smijem traumatizirati mog partnera, predsednika Vlade“.

Zamolio je Tadića da pomogne da se izvadi gde bi mogao biti grob Andrije Hebranga. „Njegov su sinovi, posebno Andrija, vrlo cijenili kad je prošloga puta Koštunica donio arhivu sa sobom; sad bi, sigurno, još više ako bi se ovo pro-našlo, gdje im je otac pokopan“.

Od Tadića pošlo se ravno za Suboticu. Pozvao sam Pupovca kod mene u kola. Čitavim putem – 200 kilometara – bila je raspoređena milicija koja je, kad bi je mimoilazio eskort, u stavu mirno salutirala hrvatskome premijeru. Pupovac je poslao SMS Sanaderu: Ovako srpski žandari nisu pozdravljali ni Maršala. E, to ti je, glasilo je, dal-matinski obojen, odgovor.

Susret sa Hrvatima srdačan, vrlo pozitivan. Sanader ih pozvao na jedinstvo, i na lojalnost Srbiji. Prilikom obilaska Gradske većnice, kazao mi je: Ovo je jedna od najljepših koje sam vidio. Svi-rali su mu tamburaši „sa severa Bačke“. Setao je malo ulicom, do zgrade Pozorišta. Stiglo mu je i nešto aplauza na otvorenom. Rekao sam Biškupiću: On je popularan u Srbiji, ne samo ovde među Hrvatima.

Ispratili smo ga kod Batine na Dunavu njegov ambasador Staničić i ja. Koštunin izaslanik Ladević oprostio se u Subotici, mrzelo ga dalje. Mislio sam da Sanaderu kažem da je poseta uspe-la, ali on nije izgledao spreman da sluša bilo šta, i bilo koga. Dan je bio dug, a avion za Zagreb čekao ga je kraj Osijeka.

Subota, 22. jul 2006.

Ostajem u Beogradu, na odmoru sam. Novine o Sanaderovoj poseti izveštavaju bez velikog entuzijazma. Ravno, a ravno im do Kosova i za veliku Sanaderovu rečenicu o Kosovu („Ne nametnutom rešenju“).

Puni su mediji, međutim, Divca: propala mu kupovina Večernjih novosti. Juče me Tadić pitao ima li nešto od našeg (Danasovog) posla sa Divcem, o kojem sam mu pričao. Rekoh da je propalo pre nego je počelo.

Juče su na svim mestima hvaljeni hrvatski investitori u Srbiji. Sanader je i sa Koštunicom i sa Tadićem potezao triling Todorić – Mišković – Bavčar, kao mogućnost novog kvaliteta u investiranju, u regionu. „Ja malo bolje od Voje poznajem ljude iz biznisa, pa ću pogledati gde je zapelo, i sa Miškovićem“, govorio je Tadić. „A ja ću videti sa Todorićem“, odgovorio je Sanader.

Sreda, 7. februar 2007.

Kod Biševića. Izgleda da se njegova direktna linija sa Vladetom gasi, čim uzima da mi opširno priča o temi: Ahtisari. Počinje kao i uvek od specijalne važnosti odnosa Beograda i Zagreba. Prelazi na to da zna naš osnovni stav o Ahtisarijevom predlogu. Prekidam ga pitanjem o tome da li znaju da mi odbacujemo ideju nezavisnosti koja se krije u tim papirima? Odgovara, da, razume se, znaju. Nastavlja, uverenjem da ćemo re-spektovati činjenicu da su oni zemlja kandidat za Nato i da moraju u svome postavljanju gledati na to šta misle veliki; takođe, da ćemo uvažavati i činjenicu da su oni zemlja kandidat za EU, tako da i tu imaju ravnatu svoja stanovišta sa onima budućih država. Obaveze su realne, i dvo-struke, naglasio je.

Bilo mi je manje-više jasno šta je hteo kazati. Sanaderova politika „Ništa bez Beograda“ i „Protiv nametnutog rešenja“ tog je časa povučena, i pred mene je stupila jedna nova Hrvatska u odnosu na Srbiju i Kosovo. Treba da upišem da se to odigralo u sredu, 7. februara 2007: Zagreb nam okreće leđa. Pokušava, doduše, da zaokret

SPAJAMO TRADICIJU I INOVACIJU

Već 130 godina dosledno poštujemo vrednosti kojima spajamo ljude i mesta, ideje i sredstva, staro i novo - nudeći inovativne i kvalitetne bankarske usluge svim našim klijentima.

Ponosni smo na prošlost, kao i na ono što smo danas: pouzdana Banka, duge tradicije i moderne vizije koja će nas voditi ka novim delotvornim rešenjima za sve Vaše potrebe.

TRADICIJA INOVACIJA

ALPHA BANK

Zajedno, imamo divnu budućnost

Novogodišnji feljton DNEVNIK SA SANADEROM

nastavak sa strane XXIX

ne bude previše oštar, o Ahtisariju se ne kaže ništa određeno, prodaje se *magla prelaznog perioda*. Izigravati dobrog suseda, a praktcirati mejnstrim evroatlantskih saveznika, to bi, zaključujem, bila nova formula.

Da bi, valjda, bio što potpuniji, Bišćeviću na kraju razgovora, kad smo već bili ustali, obaveštava da je Vlada donela odluku da Hrvatska u Prištini otvori Ured. Pitali su, navodno, Unmik. Nas, ne.

Četvrtak, 8. februar 2007.

Bišćević izdao saopštenje o našem sastanku. Niti je šta tako najavio, niti smo se o saopštenju dogovorili. Moram razmisliti šta da učinim.

U Šeratonu, konferencija „antiratnih profitera“ o utvrđivanju činjenica o ratu. Ispred hotela protest; na transparentima „Škabrnja“, „Vukovar“, „Zašto ovdje“. Nataša Kandić zvezda skupa. Zvezda, doista, ali dok nije stigla Karla del Ponte. Nataša zahvaljuje mi da sam došao. Ja je, u pauzi, predstavljam nekolicini ambasadora. Gledaju je kao Orleanku.

Mesić govorio pristojno. Jadranka Kosor, međutim, kao da vodi braniteljsku udruhu. Nisam se štedeo, mojim sam kolegama govorio da je njen nastup fijasko vladine politike, ispod standarda novoga vremena pomirenja i saradnje.

Naš tužilac Vukčević nastupao, ali više da nešto sakrije nego da otkrije. Možda su i očekivanja bila velika: očekivanja – da izbacimo Mladića, kao keca iz rukava.

Puhovski i Zoran Pusić držali lekcije domaćim adresama.

Petak, 9. februar 2007.

Jutarnji donosi da mi je Bišćević kazao da Hrvatska podržava Ahtisariju. Zato me je, dakle, zvao: da preko mene objavi da je Srbiji sada službeno saopšteno šta se ovdje misli o tome kontro-

verznome planu. I da Srbija, preko svoga ambasadora, na to ništa nije rekla!

Tanjug to smesta prenosi. Ni Jutarnji ni Tanjug, međutim, mene kao učesnika razgovora ne pitaju imam li ja nešto za kazati. Pišem demanti Jutarnjem. Da je meni Bišćević rekao da su oni podržali plan za KIM, ordinarna je laž.

Ponedjeljak, 19. februar 2007.

Mađarski ambasador Laslo Mohai pita me da li mi je Bišćević doista preneo da su oni, Hrvati, stali iza Ahtisarija. Opisujem čitav događaj, i kažem: Naravno, nije mi preneo. Svojim lažima u Jutarnjem – da su mi to saopštili – uteruju mene u laž kod moje Vlade, zaključujem. Čitavome mom izlaganju dao sam ozbiljan ton. Na retoričko pitanje: Šta sad tu da radim ja, šta Vlada, uvek vedri Laci Bači ponudio je sledeću kombinaciju: Ti si svoje uradio. Tvoja Vlada? Ako je dovoljno mudra, verovaće i tebi i Jutarnjem. Drugim rečima, ne treba više da ima iluzija o stavu Hrvatske prema nezavisnosti Kosova.

Gospodarska komora Hrvatske dodeljuje godišnje nagrade najboljim kompanijama. Na vratima, sa Sanaderom pozdravljam se samo sa: Dobro več, kako ste? Ahtisari i Kosovo se već isprečili između nas.

Nedelja, 4. mart 2007.

U TV Dnevniku antipatičnog optanta Gorana Milića Sanader klasira agresore na Hrvatsku: Srbija, pa Crna Gora, pa JNA, pa pobunjeni Srbi iz Hrvatske. Tim redom.

Iz Novog lista, pomalo osvetnički, isecam tekst Zdravka Zime, u kojem je podatak da je Sanader nedavno Papi nosio na poklon novo izdanje Šarićevog prevoda Biblije na hrvatski. Prvo je izdanje Šarića, Pavelićevo.

Lekcija
Dežeru

Sreda, 6. decembar

Kod Finca na prijemu, hit tema Sanaderov napad na ambasadora EU Dežera. Sanader ga javno prozvao da Briselu podastire krive podatke, te da obilazi propisanu diplomatsku proceduru kad od hrvatskih ustanova direktno – i mimo Ministarstva vanjskih poslova – traži podatke i dokumenta. Kupiću mu Bečku konvenciju, da poručim kako se ambasador treba ponašati, poručio mu je preko televizije oholi premijer.

Leka Lončar prenosi mi kako je Čeko rekao Mesiću da bi se u Srbiji moglo sa Tadićem. A da ga je Mesić upozorio, da pazi da to ne izjavi javno, jer da bi to moglo štetiti Tadiću, u tekućoj izbornoj kampanji.

Gradonačelnik Bandić priča mi kako mu papski nuncije (gradu Zagrebu) duguje 400.000 kuna, za vodu. Mi smo uredniji od Vatikana, velim. Što je, u ovom slučaju, istina.

Nastavak u božićnom broju Danasa u petak, 6. januara 2012.
SANADEROVA OSTAVKA

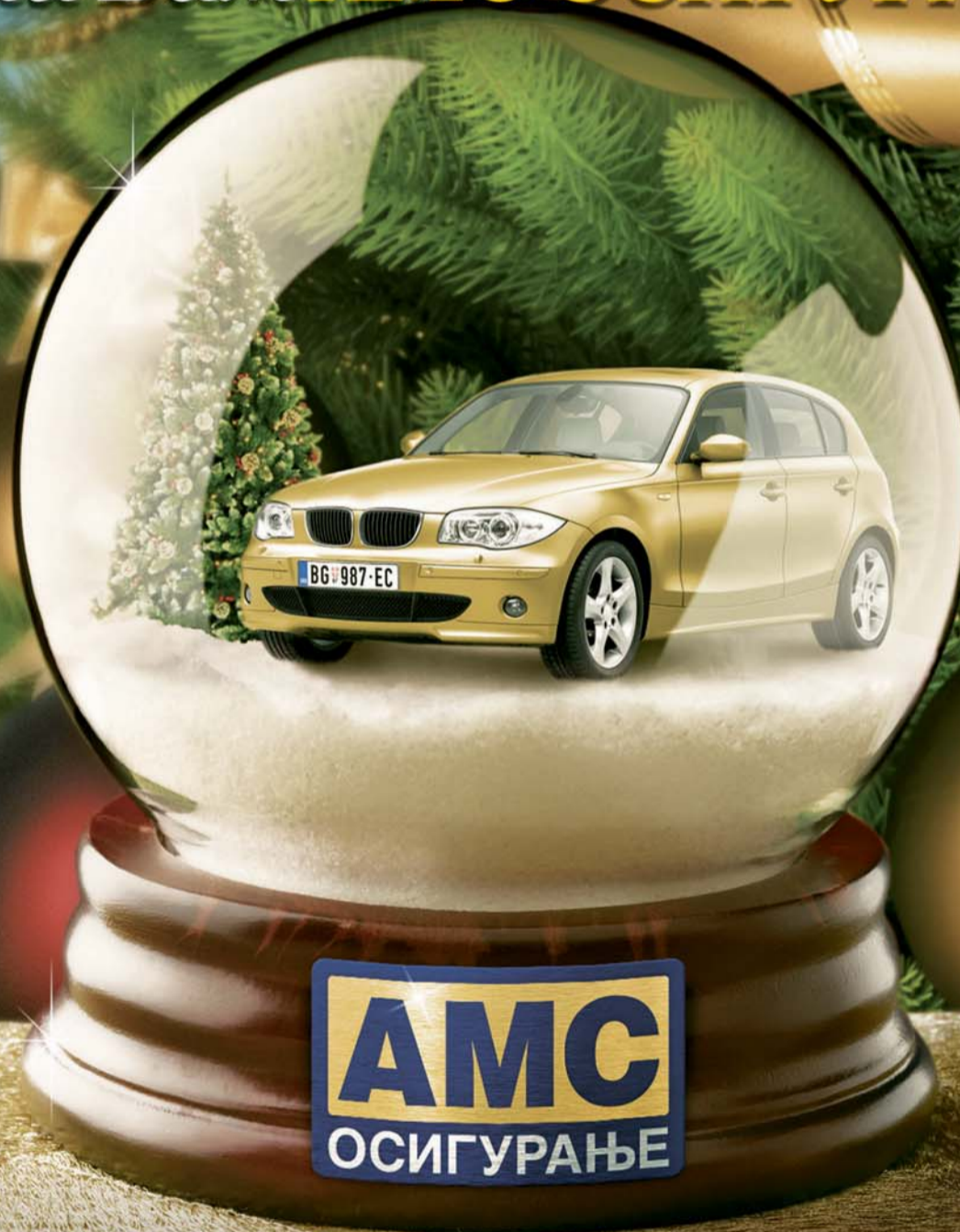
Univerzitet
Singidunum

Pretnje Novogodišnjim i Božićnim praznicima
u Bonam i u
Univerzitetu Singidunum
Srećne Novogodišnje praznike
i Božić želi vam naš
Univerzitet Singidunum

Merry Christmas and Happy New Year!
Buon Natale e Felice Anno Nuovo!
Feliz Navidad y Próspero Año Nuevo!
Frohe Weihnachten und ein glückliches Neues Jahr!
Shen Dan Kuai Le Xin Nian Yu Kuai!
С Новым годом и с Рождеством!
عيد ميلاد مجيد وسنة جديدة سعيدة!

Danijelova 32, 11000 Beograd, Srbija
Tel: 011/3093 220, 3094 094; Fax: 011/3093 294
www.singidunum.ac.rs

 Срећну Нову годину и Божић
жели Вам **АМС ОСИГУРАЊЕ**

www.ams.co.rs

Кориснички центар: 0800 009 009

Централа: 011 30 84 900